

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувачка кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Світлана ХАЛАТУР**
« ____ » _____ **2024 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення управління активними операціями
комерційного банку

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Катерина ЗАІКА

**Науковий керівник,
к.е.н., професор**

Юлія МАСЮК

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Ступінь вищої освіти: Магістр

З А Т В Е Р Д Ж У Ю

Зав. кафедри _____

«_____» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

Заїки Катерини Андріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення управління активними операціями комерційного банку

Науковий керівник: Масюк Юлія Володимирівна, к.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом по ДДАЕУ від «20» листопада 2023 р. № 3506

2. Термін подання здобувачем роботи: «10» лютого 2024 року.

3. Вихідні дані до роботи: документи законодавчо-нормативного характеру, інструктивні положення НБУ щодо регулювання банківської діяльності в Україні, звітність АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 роки, показники рейтингових агентств, дані з наукових статей, монографій, інтернет-джерел.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Вступ. 2. Теоретико-методичні аспекти управління активними операціями банку. 3. Аналіз сучасного стану управління активними операціями АТ «УКРСИББАНК». 4. Напрями удосконалення управління активними операціями комерційного банку. 5. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Система менеджменту активів банку. 2. Види банківських ризиків залежно від сфери виникнення. 3. Структура активів АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр.. 4. Структура кредитного портфеля АТ «УКРСИББАНК» в розрізі суб'єктів кредитування за 2018-2022 роках, %. 5. Порівняння частки непрацюючих кредитів (NPL) в інших українських банках і в АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр., %. 6. Фінансові результати активних операцій АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр., тис. грн.. 7. Структурний аналіз адміністративних витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2022 рік. 8. Процес формування інвестиційного портфеля банку. 9. Матриця кредитного ризику.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання «23» червня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретико-методичні аспекти управління активними операціями банку	Червень 2023	виконано
2	Аналіз сучасного стану управління активними операціями АТ «УКРСИББАНК»	Липень-серпень.2023	виконано
3	Напрями удосконалення управління активними операціями комерційного банку	Вересень-жовтень 2023	виконано
4	Висновки і пропозиції	Листопад-грудень 2023	виконано
5	Оформлення роботи	Січень 2024	виконано

Здобувачка _____
(підпис)

Катерина ЗАІКА

Керівник роботи _____
(підпис)

Юлія МАСІЮК

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ	8
1.1. Основні поняття та принципи управління активами банку	8
1.2. Стратегії управління активними операціями банків	16
1.3. Ризики активних операцій банку та управління ними	23
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ АТ «УКРСИББАНК»	30
2.1. Організаційно-фінансова характеристика АТ «УКРСИББАНК»	30
2.2. Аналіз активних операцій банку та їх результативності	34
2.3. Оцінка ризиків активних операцій банку	46
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	56
3.1. Організація процесу управління інвестиційним портфелем банку	56
3.2. Оновлення підходів до управління кредитними ризиками банку	61
3.3. Формування структури кредитного портфеля, оптимальної з погляду його якості	65
Висновки до розділу 3	72
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	83

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення управління активними операціями комерційного банку»

Кваліфікаційна робота містить: 84 с., 9 рис., 15 табл., 1 додаток, 56 літературних джерел.

Об'єкт дослідження – процес управління активними операціями банку.

Предмет дослідження – теоретико-методичні аспекти, стратегії та інструменти, які входять в сферу управління активними операціями банку.

Метою роботи є вивчення сучасних стратегій і методів управління активними операціями банку для обґрунтування оптимальних підходів до підтримки його фінансової стабільності, максимізації прибутковості та зменшення фінансових ризиків.

Методи дослідження – групування, порівняння, методи коефіцієнтного аналізу, графічний, метод узагальнення результатів дослідження, методи статистичної оцінки рівня фінансових ризиків.

В ході виконання кваліфікаційної роботи магістра було удосконалено підходи до управління активними операціями банку через формування оптимальної, з точки зору питомої ваги різних за категорією якості позичок, структури сукупного кредитного портфеля з метою зниження його ризику.

Результати рекомендовані до впровадження АТ «УКРСИББАНК» у м. Дніпро.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

АКТИВНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКУ, РИЗИКИ АКТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ, УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ, ЯКІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ

KEYWORDS

ACTIVE OPERATIONS OF THE BANK, RISKS OF ACTIVE OPERATIONS, MANAGEMENT OF THE BANK'S INVESTMENT PORTFOLIO, QUALITY OF THE LOAN PORTFOLIO

ВСТУП

Фінансові ринки постійно зазнають змін внаслідок економічних, політичних та соціальних подій. Активні операції банків піддаються впливу цих факторів і важливо розробляти стратегії управління, які враховують сучасні ринкові умови. Конкуренція в банківському секторі посилюється, що вимагає від банків активного використання своїх ресурсів та управління активами для забезпечення конкурентоспроможності.

Активні операції банків пов'язані з різноманітними фінансовими ризиками, такими як кредитний ризик, ринковий ризик та операційний ризик. Вивчення та розвиток ефективних методів управління цими ризиками стає надзвичайно важливим завданням. Розвиток технологій значно впливає на банківську сферу, включаючи методи управління активами. Впровадження інноваційних технологій може покращити ефективність управління та зменшити ризики.

Зміни в фінансовому законодавстві можуть суттєво впливати на правила та обмеження, пов'язані з активними операціями банків. Актуальність теми визначається необхідністю адаптації банків до нових нормативів та стандартів.

Дослідження методів управління активами в контексті системної стійкості є ключовим для забезпечення стійкого функціонування фінансового сектору та запобігання можливим кризам. Банки в Україні відіграють важливу роль у фінансовій системі та економіці загалом. Вивчення управління активами є критичним для забезпечення стабільності та ефективності банків у контексті національної економіки. З погляду сталого економічного розвитку та макроекономічної стабільності, управління активними операціями є ключовою частиною фінансового управління банків, що потребує постійного вдосконалення.

Україна поступово інтегрується у світові фінансові ринки, тому необхідно дотримуватися міжнародних стандартів управління активами для

підтримки довіри міжнародних інвесторів та ефективного взаємодії з міжнародними фінансовими установами.

З розвитком фінансового ринку в Україні зростає конкуренція серед банків, що ставить перед ними виклик раціоналізувати та оптимізувати свої активні операції для забезпечення стійкості та ефективності. Управління активними операціями має рішуче значення в умовах фінансової нестабільності, оскільки банки повинні бути готові вирішувати ризики та пристосовувати свої стратегії до змін в економічному середовищі.

Наукові дослідження щодо банківської діяльності та управління окремими її аспектами розглядали у своїх працях багато науковців-економістів, а саме: С.В. Андрос, О.І. Барановський, М.К. Бондарчук, О.А. Водолазська, О.М. Грабчук, О.В. Дзюблюк, Ж.М. Довгань, Т.О. Журавльова, В.В. Зянько, Ю.І. Онищенко, Н.С. Соколовська, С.М. Халатур, О.В. Христенко й інші. Проте, деякі аспекти управління ризиками активних операцій банків вимагають поглиблення досліджень з урахуванням чинної банківської системи і сучасних викликів для економіки України.

Метою даного дослідження є вивчення сучасних стратегій і методів управління активними операціями банку для обґрунтування оптимальних підходів до підтримки його фінансової стабільності, максимізації прибутковості та зменшення фінансових ризиків.

Досягнення встановленої мети вимагає виконання конкретних завдань:

- визначити основні поняття та принципи управління активами банку;
- дослідити стратегії управління активними операціями банків;
- охарактеризувати ризики активних операцій банку та управління ними;
- вивчити організаційно-фінансовий опис АТ «УКРСИББАНК»;
- проаналізувати активні операції банку та їх результативність;
- оцінити різноманітні ризики активних операцій банку;
- окреслити методичні підходи до організації процесу управління інвестиційний портфелем банку;

- запропонувати оновлення підходів до управління кредитними ризиками банку;
- оптимізувати структуру кредитного портфеля банку з погляду його якості.

Об'єкт дослідження – процес управління активними операціями банку.

Предметом дослідження визначаються теоретико-методичні аспекти, стратегії та інструменти, які входять в сферу управління активними операціями банку.

Проведення якісного дослідження вимагало використання комплексу загальних і спеціальних наукових методів: групування, порівняння, методи коефіцієнтного аналізу, графічний, метод узагальнення результатів дослідження, методи статистичної оцінки рівня фінансових ризиків.

Інформаційним забезпеченням роботи були напрацювання науковців, практиків банківської справи, матеріали фахових статей і монографій, навчальних посібників, дані наглядової звітності НБУ, а також загальнодоступні матеріали інтернет-ресурсів. Безпосередньо дослідження провадилося на базі звітності АТ «УКРСИББАНК».

Наукова новизна роботи визначається удосконаленням підходів до управління активними операціями банку через формування оптимальної, з точки зору питомої ваги різних за категорією якості позичок, структури сукупного кредитного портфеля з метою зниження його ризику.

Практична роль результатів роботи визначається обґрунтуванням рекомендацій для відповідних департаментів банківських установ про можливість застосування даного підходу при формуванні кредитного портфеля банку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ

1.1. Основні поняття та принципи управління активами банку

Економічна сутність активів банку визначається їх роллю та функціями в фінансовій діяльності банку, який виступає як фінансовий посередник в економіці. Активи є одним із ключових елементів банківського балансу, інший – це зобов'язання (перед вкладниками і кредиторами). Взаємодія активів й зобов'язань утворює основу фінансового посередництва, що є провідним елементом банківської діяльності та сприяє економічному піднесенню [5].

Активи є визначальним елементом для функціонування банку, вони становлять основу для генерації доходу та визначають фінансовий стан установи. Успішне управління активами дозволяє банку досягати стійкості, ліквідності та високого рівня довіри клієнтів.

Активи банку – це економічні ресурси та фінансові інструменти, що банк утримує та використовує для проведення своєї діяльності. Ці активи можуть бути різними за природою та призначенням і включають грошові засоби, фізичні активи, папери цінні, кредити та позики, а також інакші фінансові інструменти.

Грошові резерви та позики, які банк виділяє клієнтам, є одними з істотних складових активів. Крім того, цінні папери, такі як акції чи облігації, можуть включатися в портфель активів для генерації прибутку й диверсифікації ризику [15].

Активи банку використовуються для забезпечення ліквідності, видачі кредитів, здійснення інвестицій, а також для управління різноманітними видами ризику. Взаємодія з всілякими категоріями активів дозволяє банку досягати фінансових цілей і забезпечувати стабільність фінансового стану.

Активи банку представляють собою економічні ресурси та фінансові

об'єкти, що знаходяться у власності або під контролем банку і є основним засобом для досягнення його фінансових цілей. Ці активи включають грошові засоби, кредити, папери цінні, фізичні активи, інші фінансові інструменти [15].

Грошові резерви, такі як готівка та депозити в центральному банку, становлять складову активів, забезпечуючи ліквідність та здатність банку погашати свої фінансові зобов'язання. Кредити та позики відображають фінансову діяльність банку, надання кредитів клієнтам з метою генерації прибутку та сприяння економічному розвитку. Цінні папери, такі як акції та облігації, є інвестиційними інструментами, які дозволяють банку отримувати прибуток через участь у фінансових ринках. Фізичні активи, що включають в себе нерухомість та обладнання, можуть бути застосовані для власних операцій банку або як забезпечення для кредитів [12].

Отже, активи банку визначають його фінансову стійкість та здатність проводити функції фінансового посередника в економіці. Загалом активи для банку – це фінансові та фізичні ресурси, які банк утримує та використовує для генерації прибутку. Ці активи можуть включати:

- 1) грошові резерви: готівка та еквіваленти готівки, які банк має для забезпечення ліквідності, погашення фінансових зобов'язань;
- 2) кредити та позики: грошові суми, видача яких клієнтам під умовою подальшого повернення зі збільшеними відсотками;
- 3) цінні папери: акції, облігації, всілякі фінансові інструменти, що банк утримує для генерації прибутку або диверсифікації портфеля;
- 4) фізичні активи: нерухомість, обладнання, інші матеріальні ресурси, що можуть бути застосовані для власних потреб банку чи як застава для кредитних операцій;
- 5) депозити в інших банках: грошові кошти, розміщені банком у депозитах інших фінансових установ для збільшення ліквідності чи отримання відсотків;
- 6) кредитні деривативи: фінансові інструменти, що використовуються

зادля захисту від кредитних ризиків й оптимізації менеджменту кредитного портфеля;

7) торгівля валютою та фінансовими інструментами: участь у міжнародних валютних ринках, дії з фінансовими інструментами задля отримання доходу від курсових різниць [12, 15].

Ці активи визначаються ключовими елементами, що дозволяють банку функціонувати, видаючи кредити, утримуючи резерви та здійснюючи різноманітні операції для забезпечення стійкості, прибутковості.

Загалом у науковій літературі можна зустріти кілька підходів до класифікації активів банку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікаційні ознаки активів банку

Класифікаційна ознака	Вид активів
За дохідністю	– дохідні (операції кредитні, з паперами цінними, інші операції, що приносять дохід); – недохідні (каса, резервний фонд та ін.)
За ліквідністю	– першокласні (готівка, цінні папери); – ліквідні (операції кредитні, з паперами цінними тощо); – низьколіквідні (вкладення у папери терміном понад шість місяців, довгострокові позички та ін.); – неліквідні (прострочені позички та ін.)
За рівнем ризикованості	– безризикові, де коефіцієнт ризику становить 2 %; – активи з низькорівневим ризиком 10%; – активи із середньорівневим ризиком 20%; – активи з підвищеним ризиком 70%; – високоризикові активи 100%

Джерело: узагальнено за даними [5, 12, 15]

Активи є найважливішим елементом функціонування банку й виконують різні функції, спрямовані на забезпечення стійкості, ліквідності, прибутковості банку. Основні цілі й причини, для яких банку необхідні активи, включають [15]:

1) генерація прибутку. Банки використовують активи для надання

кредитів та вкладення у всілякі фінансові інструменти для отримання прибутку. Кредитування та інвестування в папери цінні є ключовими джерелами доходів для банків;

2) ліквідність. Грошові резерви та інші ліквідні активи забезпечують банку можливість виконання ним фінансових зобов'язань, видачі готівки в разі потреби;

3) фінансування економіки. Банки надають кредити (позики) підприємствам чи приватним особам, сприяючи економічному розвитку, створенню нових підприємств та робочих місць;

4) диверсифікація ризиків. Розподіл активів між більшою кількістю фінансових інструментів або секторами господарства дозволяє банку зменшити експозицію до ризиків та забезпечити стійкість у різних умовах ринку;

5) ведення торгівлі та інвестиції. Активи банку використовуються для торгівлі валютою, паперами цінними, всілякими фінансовими інструментами для отримання зиску від курсових різниць чи змін цін на ринку;

6) створення резервів. Грошові резерви та інші безризикові активи використовуються для створення резервів на випадок можливих втрат або несприятливих економічних умов;

7) виконання роль фінансового посередника. Банки виступають як посередники між тими, хто шукає фінансування (вкладники, позичальники) та тими, хто надає кошти (банк). Активи є інструментами цього посередництва .

Активи банку формують його баланс і визначають його фінансове становище, ефективність та здатність виконувати різноманітні фінансові функції у межах економічної системи [11].

Отже, функціонування активів банку полягає у такому:

– активи банку включають грошові резерви, що містять в собі готівку та депозити в центральному банку. Ці резерви є фундаментальним елементом при забезпеченні ліквідності, погашенні фінансових зобов'язань;

– банк надає кредити та позики клієнтам, що є ключовим активом. Ця діяльність генерує прибуток для банку та відіграє істотну роль у фінансуванні економіки;

– банк може володіти різними цінними паперами, такими як акції, облігації, всілякі фінансові інструменти. Ці активи призначені для генерації прибутку чи диверсифікації портфеля;

– до активів банку можуть входити нерухомість, транспортні засоби та інші фізичні активи, що використовуються для власних потреб банку або як застава для кредитних операцій;

– банк може розміщувати свої кошти в депозитах інших банків задля забезпечення ліквідності чи отримання відсотків;

– утримання участі в інвестиційних фондах та облігаціях може бути частиною активів банку, спрямованих на додатковий дохід;

– банк може застосовувати кредитні деривативи для захисту від ризику кредитування й оптимізації свого кредитного портфеля;

– банк може видачі корпоративні кредити, щоб фінансувати бізнес-проекти та розвиток підприємств;

– участь у міжнародних валютних ринках, дії з фінансовими інструментами можуть бути частинами активів банку для заробітку на курсових різницях та валютних операціях;

– зростання важливості технологій у банківському секторі призводить до зростання технологічних активів, таких як програмне забезпечення та інформаційні системи для забезпечення успішного функціонування банку.

Управління активами банку – це комплекс стратегій, процесів та практик, спрямованих на успішне керування фінансовими ресурсами чи активами банку для досягнення його фінансових цілей і оптимізації ризиків. Цей процес містить в собі ухвалення управлінських рішень задля максимізації прибутку, забезпечення ліквідності, здійснення кредитування та інвестування, а також керування всілякими видами ризиків [15].

Система менеджменту активів банку представлена на рисунку 1.1.

Ключові аспекти менеджменту активів банку включають:

- визначення оптимального розподілу активів для досягнення фінансових цілей і забезпечення балансу між ризиковістю і доходом;

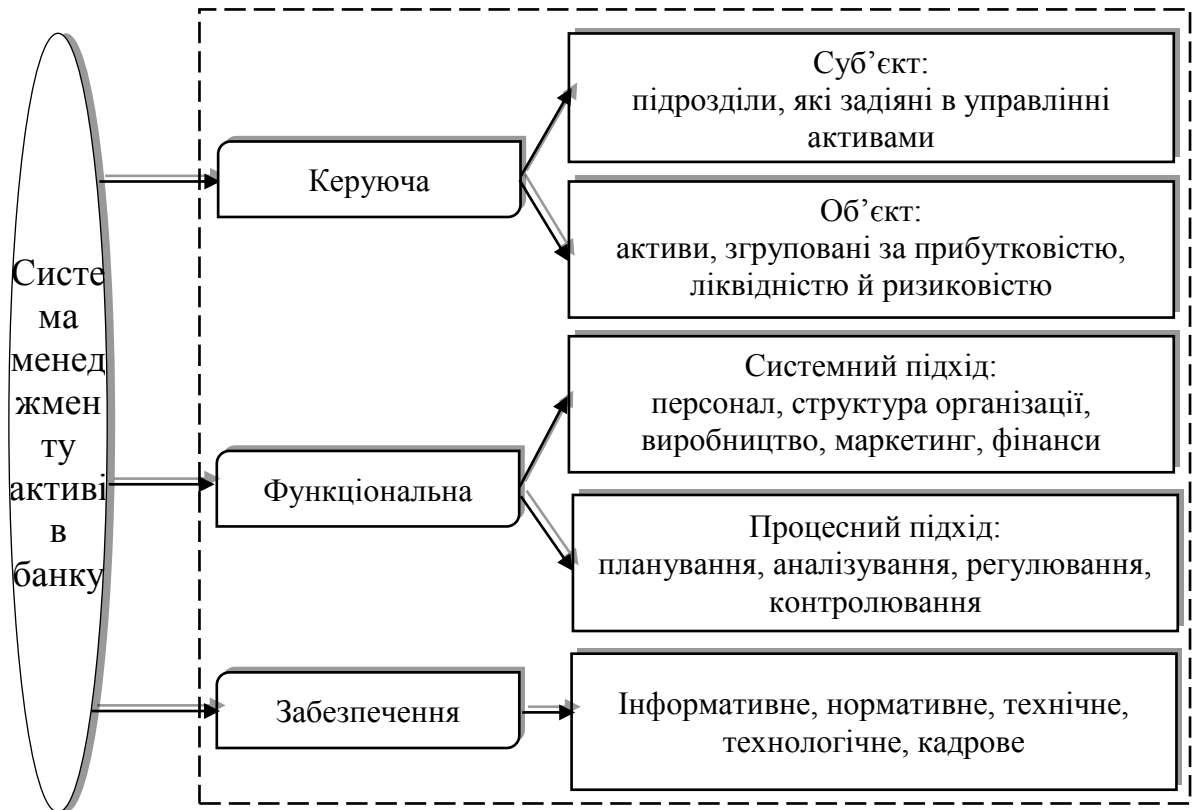

Рис. 1.1. Система менеджменту активів банку

Джерело: систематизовано за даними [4, 12, 15]

- забезпечення достатнього обсягу грошових резервів, інших ліквідних активів щодо здійснення платежів і видачі готівки в потрібний момент;
- надання кредитів та позик клієнтам, що відповідає кредитним стандартам та стратегії ризиків банку;
- розміщення коштів у різноманітні цінні папери, фонди, всілякі фінансові інструменти для отримання прибутку;
- оцінка, керування та мінімізація різних видів ризику, таких як кредитний, ринковий, ліквідності та операційний;
- адаптація портфеля і стратегій керування активами відповідно до змін на фінансових ринках та умовах економіки;

– впровадження інновацій та технологій для покращення успішності менеджменту активів та оптимізації процесів [5, 16].

Менеджмент активів банку спрямований на створення оптимального балансу поміж різними цілями та ризиками, щоб забезпечити стійкість та стабільність фінансової діяльності банку при постійних змінах на фінансових ринках.

Керування активами банку ґрунтується на ряді принципів, спрямованих на досягнення фінансової стійкості, оптимізацію доходів та керування ризиками. Ось деякі головні принципи керування активами банку:

1) диверсифікація ризиків. Розподіл активів поміж різних категорій та класів для зменшення впливу конкретних ризиків та забезпечення стійкості в умовах змінення ринкових умов;

2) оптимізація портфеля. Вибір та управління різноманітними активами для досягнення безпечного відношення поміж ризиком та доходом відповідно до стратегічних цілей банку;

3) ліквідність та рентабельність. Збалансоване управління між ліквідністю та рентабельністю активів, забезпечення готівки для платежів та оптимізація прибутковості портфеля;

4) ефективне використання капіталу. Максимізація використання власного й позикового капіталу для забезпечення оптимального фінансового ринкового положення;

5) управління ліквідністю. Розробка й виконання стратегій керування ліквідністю для забезпечення готівкою в непередбачуваних ситуаціях та уникнення потенційних проблем;

6) політика управління ризиком. Розробка й запровадження чіткої політики управління всілякими видами ризиків, таких як кредитний, ринковий та ліквідності;

7) аналіз й оцінка ефективності. Систематичний аналіз й оцінка ефективності портфеля активів для визначення, чи досягає банк своїх стратегічних цілей;

8) взаємозв'язок з обліком зобов'язань. Управління активами пов'язане з ефективним управлінням зобов'язаннями для забезпечення взаємозв'язку поміж активами й джерелами фінансування;

9) реактивність до змін ринкових умов. Готовність до адаптації стратегій керування активами відповідно до змін на фінансових ринках та економічних умов;

10) збереження довіри та репутації. Управління активами повинно дотримуватися високих стандартів етики та прозорості для збереження довіри клієнтів, інвесторів, інших стейкхолдерів [28].

Отже, успішний менеджмент активів банку виявляється дійсно необхідним. Управління активами допомагає банку забезпечити баланс між ризиками та прибутком, що є визначальним елементом фінансової стійкості. Правильно розподілені та управляють різноманітні активи дозволяють банку підтримувати стабільність в умовах змін ринкових умов й економічного середовища. Успішне управління активами дозволяє банку максимізувати доходи від всіляких видів активів, таких як кредити, папери цінні, торгівля валютою, інакші фінансові інструменти. Керування активами включає в себе стратегії забезпечення запланованої ліквідності та готівки для виконання фінансових зобов'язань, видачі грошей клієнтам в разі потреби [23].

Банки стикаються із всілякими видами ризику, такими як кредитний, ринковий, ліквідності та інші. Управління активами дозволяє банку ефективно оцінювати, керувати та мінімізувати ці ризики. Ефективне керування активами допомагає банкам відповідати законодавству та нормативам, що врегульовує банківську діяльність. Це важливо для забезпечення довіри соціуму та уникнення штрафів та санкцій. Банки, ефективно управляючи своїми активами, можуть генерувати ресурси для кредитування підприємств та домогосподарств, що сприяє розвитку економіки та створенню додаткових місць роботи [1].

Узагальнюючи, управління активами є стратегічно важливою діяльністю для банку, що дозволяє йому ефективно виконувати свої функції,

забезпечувати стійкість та сприяти розвитку економіки.

1.2. Стратегії управління активними операціями банків

Активні операції банків – це фінансові операції, що проводяться банками для заробітку та управління їхнім активним портфелем. Ці операції спрямовані на генерацію прибутку та максимізацію використання ресурсів банку [16].

Основні характеристики активних операцій банку включають:

1) кредитування. Видача кредитів та позик клієнтам, таким як підприємства, фізичні особи або інші банки. Банк отримує відсоткові доходи від цих кредитів;

2) інвестування в папери цінні. Придбання та утримання всіляких фінансових інструментів (акцій, облігацій, інших цінних паперів) задля отримання прибутку при змінненні їхньої вартості або відсоткових доходів;

3) торгівля валютою. Участь в валютних операціях, таких як купівля-продаж валют, що дозволяє банку заробляти на різниці в обмінних курсах;

4) комерційні операції. Здійснення різноманітних комерційних операцій, таких як факторинг, лізинг, торгівля цінностями тощо;

5) управління портфельними активами. Активне управління різноманітними видами активів для оптимізації доходів та керування ризиками [20].

Метою активних операцій є генерація прибутку банку, забезпечення ліквідності, результативного використання його ресурсів. Такі операції дозволяють банку активно участь у фінансових ринках та економіці, сприяючи економічному розвитку.

В банківській сфері України існують різноманітні види активних операцій, які банками здійснюють для заробітку та оптимізації свого активного портфеля. Деякі з найрозповсюдженіших видів активних операцій

в банківській діяльності України включають:

– кредитування підприємств та фізичних осіб: банки надають кредити підприємствам та фізичним особам для фінансування різноманітних потреб, включаючи розвиток бізнесу, придбання житла, освіти тощо. Це розпізнається як одна з основних активних операцій;

– інвестування в папери цінні: банки можуть інвестувати кошти у всілякі цінні папери, такі як облігації, акції, інші фінансові інструменти задля отримання доходу при змінненні їхньої вартості або відсоткових доходів;

– торгівля валютою: банки активно займаються валютними операціями, такими як купівля-продаж іноземної валюти, щоб заробити на різниці в обмінних курсах;

– факторинг: банки надають послуги факторингу, відкуповуючи від підприємств їхні невиконані рахунки та надаючи їм негайну ліквідність;

– лізинг: банки здійснюють лізингові операції, фінансуючи придбання обладнання або інших активів, які потрібні клієнтам, а потім надаючи їх в оренду;

– торгівля цінними паперами й деривативами: банки беруть участь у торгівлі різноманітними фінансовими інструментами, включаючи цінні папери (деривативи), для отримання прибутку від них або від коливань їхньої вартості [45].

Ці активні операції допомагають банкам генерувати прибуток та забезпечувати різноманіття фінансових послуг для клієнтів. Однак, важливо зауважити, що розмаїття операцій може варіюватися залежно від конкретного банку чи його стратегії діяльності.

Менеджмент активних операцій банку включає різні підходи і стратегії, які дозволяють ефективно використовувати активи для досягнення фінансових цілей, забезпечення стійкості. Ось деякі основні підходи до стратегії керування активними операціями банку:

– стратегічне управління портфелем (аналіз активів, визначення стратегічних напрямків);

- менеджмент ризиків (ідентифікація ризиків, розроблення стратегій керування ризиками);
- оптимізація кредитного портфеля (кредитування за секторами, управління ризиком кредитування);
- інвестиційна стратегія (вибір оптимальних інструментів, диверсифікація інвестицій);
- стратегія ліквідності (менеджмент ліквідності, оптимізація резервів);
- технологічна інноваційна стратегія (використання технологічних новацій);
- взаємодія з регуляторами та відповідність законодавству (визначення стратегій взаємодії з регуляторами, виконання вимог законодавства та нормативів) [9].

Ці підходи можуть комбінуватися залежно від наявних умов і стратегічних цілей банку.

Стратегія управління – це систематично розроблений та детально продуманий набір планів, цілей, рішень та дій, націлених на отримання конкретних результатів або вирішення певних завдань в рамках управлінської діяльності. Це стратегічне планування і визначення напрямків, які бізнес, організація чи проект буде використовувати для досягнення своєї місії та виконання своїх завдань [27].

Основні елементи стратегії управління включають:

- 1) місія та візія. Визначення місії, тобто основної цілі чи покликання організації, а також визначення візії, що описує бажаний стан чи досягнення у майбутньому;
- 2) цілі і завдання. Формулювання конкретних цілей, які організація прагне досягти, та визначення завдань, необхідних для їхнього виконання;
- 3) аналіз середовища. Оцінювання зовнішнього й внутрішнього середовища організації для визначення можливостей та загроз, а також сильних-слабких сторін;
- 4) вибір стратегії. Розробка конкретних стратегій, які визначають

способи досягнення запланованих цілей. Це може містити в собі стратегії розвитку, розширення, консолідації чи інші;

5) ресурси та капітал. Визначення необхідних ресурсів (фінансових, людських, технічних тощо) для впровадження обраної стратегії;

б) реалізація та контроль. Впровадження стратегії в життя через конкретні дії та ресурси, а також систематичний контроль за виконанням та необхідними коригуваннями.

Стратегія управління може використовуватися на різних рівнях: корпоративному, бізнес-підрозділу чи проектному рівні. Вона є провідним способом досягнення успіху і стійкого розвитку організації в умовах змінного бізнес-середовища [27].

Стратегія управління банку – це систематично розроблений і спланований набір планів і дій, націлених на розв’язання поставлених завдань, ефективно управління всією діяльністю банку. Ця стратегія визначає способи, якими банк буде розвиватися, конкурувати на ринку та забезпечувати стійкість у фінансовому середовищі.

Основні елементи стратегії управління банком включають:

1) місія та візія. Формулювання місії – основної мети і покликання банку, а також визначення візії – бажаного стану та досягнень у майбутньому;

2) цілі та завдання. Встановлення конкретних цілей, які банк прагне досягти, та розробка завдань для їх виконання;

3) аналіз ринку та конкурентоспроможності. Оцінювання зовнішнього середовища, включаючи ринкові тенденції, конкурентів та можливості, що створюються на ринку;

4) портфель продуктів та послуг. Розробка стратегії для керування портфелем продуктів та послуг, які надаються банком, враховуючи потреби ринку та конкурентні переваги;

5) технологічні інновації. Визначення стратегії в галузі технологій та інновацій, включаючи введення поліпшених технологій обслуговування

клієнтів, оптимізації банківських процесів;

6) управління ризиком. Розроблення стратегії керування ризиками, включаючи кредитний, ринковий, ліквідності тощо, при забезпеченні фінансової стабільності;

7) розвиток персоналу. Стратегії менеджменту людських ресурсів для розвитку компетентного та мотивованого персоналу;

8) фінансова стратегія. Розроблення стратегії управління фінансами, включаючи збалансоване використання капіталу, ліквідність та управління прибутками;

9) взаємодія з регуляторами. Визначення стратегії взаємодії з регуляторами та відповідність законодавству та нормативам;

10) впровадження та контроль. Реалізація стратегії через конкретні дії, а також систематичний моніторинг та коригування стратегії відповідно до змін в середовищі.

Стратегія управління банку дозволяє банку ефективно відповідати на виклики ринку, забезпечувати конкурентоспроможність та забезпечити стійке фінансове положення [27].

Стратегія керування активними операціями банку – це цілеспрямований та систематично розроблений підхід до керування всілякими видами активів банку для досягнення конкретних фінансових цілей та оптимізації його фінансового портфеля. Операції з активами включають в себе різні фінансові операції, такі як кредитування, інвестування, управління ліквідністю та інші, які спрямовані на генерацію доходу та забезпечення стійкості банку в умовах змінного фінансового середовища [20].

Стратегія керування активними операціями банку – це систематично розроблений та обґрунтований план дій, спрямований на оптимізацію та ефективне використання банківських активів при досягненні поставлених фінансових цілей і забезпеченні стійкості у фінансовому середовищі.

Елементи стратегії керування активними операціями банку можуть

включати:

- оптимізація портфеля кредитів: розроблення стратегії щодо складання й управління портфелем кредитів для максимізації доходів і мінімізації кредитного ризику;

- управління ліквідністю: визначення стратегії для формування рекомендованого рівня ліквідності банку, щоб він міг виконувати свої зобов'язання та оптимально використовувати резерви готівки;

- інвестиційна стратегія: розробка плану інвестування для оптимізації доходів при керуванні цінними паперами, всілякими фінансовими інструментами;

- валютні операції: визначення стратегії для керування валютним ризиком, здійснення валютних операцій для максимізації прибутку;

- управління ризиками: розроблення стратегії ідентифікації, оцінювання й керування різноманітними видами ризику, таких як кредитний, ринковий, ліквідності тощо;

- робота зі страховими продуктами: впровадження стратегії щодо використання страхових продуктів для захисту від всіляких фінансових ризиків;

- вибір та розвиток фінансових інструментів: розробка стратегії для вибору та оптимізації використання різноманітних фінансових інструментів .

Ці стратегії спрямовані на отримання раціонального балансу поміж ризиками і доходами, ліквідністю і стійкістю банку, а також на максимізацію вартості його активів. Їх можливо адаптувати до конкретних ринкових умов і стратегічних цілей банку.

Менеджмент активних операцій банку об'єднує різні види стратегій, спрямованих на оптимізацію використання активів банку для досягнення його фінансових цілей, забезпечення стійкості [15]. Ось деякі з основних видів стратегій керування активними операціями банку:

1. Стратегія кредитування:

- кредитування корпоративних клієнтів: фокус на видачі кредитів

підприємствам для фінансування їхніх операцій, розвитку та інших потреб;

– кредитування домогосподарств: стратегія надання кредитів громадянам для придбання житла, автомобілів, освіти тощо.

2. Інвестиційна стратегія:

– керування цінними паперами: оптимізація портфеля паперів для максимізації доходу й зниження ризику;

– інвестування в нерухомість: спрямована на інвестування коштів у нерухомість задля отримання доходів від оренди та зростання вартості активів.

3. Валютна стратегія:

– керування валютним портфелем: використання стратегій для оптимального керування валютним ризиком, максимізації прибутку від дій на міжнародних ринках.

4. Стратегія ліквідності:

– керування ліквідністю: стратегії для забезпечення потрібного рівня ліквідності при виконанні фінансових зобов'язань і використання можливостей на ринку.

5. Стратегія управління ризиками:

– ризиковане кредитування: стратегії, які дозволяють банку ефективно керувати кредитним ризиком, визначати прийнятний рівень ризику та вживати заходи для його зменшення;

– керування ринковим ризиком: стратегії для контролю ризиків, прив'язаних до коливань ринкових цін і відсоткових ставок.

6. Фінансова стратегія:

– управління балансом: стратегії, які спрямовані на збалансування всіляких видів активів і пасивів для оптимального використання капіталу та забезпечення стійкості.

7. Технологічна стратегія:

– використання технологій: стратегії для ефективного впровадження інновацій та технологій у фінансові процеси банку [12].

Кредитування підприємств (корпоративне) та громадян (роздрібне) відміні одне від одного економічною специфікою, рівнями кредитних ризиків і чинниками оцінювання кредитоспроможності позичальника (таблиця А.1 додатку А).

Ці стратегії можуть взаємодіяти та адаптуватися в залежності від змін в економічному середовищі та стратегічних цілей.

1.3. Ризики активних операцій банку та управління ними

Ризик у новітній економічній практиці розглядається як ймовірність несприятливого результату фінансової операції. Також його розкривають як можливість виникнення втрат, збитків, недонадходжень запланованих доходів, прибутку.

У фінансовій теорії ризик найчастіше розглядається як невизначеність у передбаченні результату проведення операції, можливості його відхилення від очікуваного чи запланованого значення. Різні визначення фінансового ризику можна знайти у роботах [21, 28, 42].

Ризик активних операцій банку визначається як можливість виникнення втрат або негативних наслідків від операцій, що стосуються активів банку. Даний ризик з'являється від небезпек, пов'язаних із кредитуванням, інвестиціями, управлінням ліквідністю та всілякими активними операціями, які банк здійснює в своєму фінансовому портфелі.

Основні аспекти ризику активних операцій банку включають:

- 1) кредитний ризик: можливість неплатоспроможності позичальників, яка може призвести до невиплати кредитів та збитків для банку;
- 2) ринковий ризик: ризик втрат через негативні чинники впливу фінансових ринків, таких як зміна відсоткових ставок, курсу валюти, цін на цінні папери тощо;

3) ризик ліквідності: ризик, що виникає від неспроможності банку забезпечити нормальний рівень ліквідності при виконанні фінансових вимог і здійсненні операцій;

4) операційний ризик: ризик втрати або збитків, що виникають внаслідок неправильного функціонування процесів, технічних витоків даних, кібератак, помилок персоналу та інших операційних невдач;

5) контрагентський ризик: ризик неплатоспроможності або неналежного виконання фінансових вимог контрагентами банку;

6) концентраційний ризик: ризик, викликаний великими обсягами активів у певних групах клієнтів чи в певних секторах економіки;

7) політичний та регуляторний ризик: ризик втрачання внаслідок змін у законодавстві, регуляторних вимогах та політичних умовах;

8) екологічний ризик: ризик збитковості через природні катастрофи, екологічні аварії та інші екологічні проблеми;

9) кіберзагрози та інші технологічні ризики загрози: ризик втрат та неправомірного доступу до інформації через кібератаки, технічні виток даних тощо [21].

Для забезпечення стійкості та ефективності банку важливо вивчати, оцінювати та керувати цими ризиками через відповідні стратегії та процеси управління ризиками.

Менеджмент банківських ризиків – це процес, з якого банки ідентифікують ризики, визначають їх рівень і якість, проводять оцінку їх величини, здійснюють моніторинг стратегій контролю. Також він виявляє зв'язки між різноманітними домінантами фінансового сектора, що можуть спричинити колапс, і вплив яких можна знехтувати. Керування ризиками складається із таких етапів:

- визначення ризиків і причин їхньої появи;
- оцінка величини ризиків;
- мінімізація (чи обмеження) ризику при застосуванні певних методів управління;

– проведення постійного контролю за ризиками [42].

Групування ризиків залежно від сфери їхнього виникнення представлено на рисунку 1.2. У цій класифікації ключовим критерієм є здатність банку контролювати чинники виникнення ризиків. Існує безліч класифікацій, проте можна виділити дві великі групи досліджень, які концентруються на внутрішніх та зовнішніх ризиках.

Зовнішні ризики прямого й непрямого впливу зачіпають не тільки внутрішню політику держави, а й світу в цілому, виникають у зовнішньому середовищі, не пов'язаному з діяльністю банку чи персоніфікованих партнерів, однак їхній вплив може бути істотним, що погіршить фінансовий стан банку, наприклад, валютні ризики.

Рис. 1.2. Види банківських ризиків залежно від сфери виникнення

Джерело: згруповано автором за даними [21, 28, 42]

Внутрішні ризики безпосередньо пов'язані з діяльністю банку як комерційної структури. Порівняно із зовнішніми ризиками, внутрішні ризики легше ідентифікувати та формалізовано оцінювати, тобто якісні характеристики легше піддаються кількісному відображенню. Також вони відіграють вирішальну роль для банків і ними найлегше управляти, використовуючи управлінські ресурси [42].

Ще однією особливістю класифікування банківських ризиків є те, що їх можна поділити на ризики фінансові й функціональні.

Фінансовий ризик визначається для банку вірогідністю фінансових втрат і пов'язаний із непередбаченими змінами обсягу, структури, прибутковості або вартості активів і пасивів. Функціональні ризики є такими ж небезпечними, як фінансові. Ці ризики виникають тоді, коли банк не може своєчасно і повно управляти своєю фінансовою та операційною діяльністю, а також збирати та аналізувати відповідну інформацію [42].

Поряд з ідентифікацією видів ризиків і чинників, що на них діють, важливою частиною системного ризик-менеджменту банку визначається оцінювання кожного ризику, його кількісне та якісне вимірювання, визначення методів оцінки ризиків для окремих їх категорій або груп. Для визначення рівня банківського ризику банкам необхідно створити систему оцінки ризиків та визначити такі складові [21]:

- сума можливих втрат і величина ризиків;
- вірогідність настання окремої негативної події;
- тривалість дії ризику.

Керування ризиками активних операцій важливе для забезпечення стійкості й успішності банківської діяльності. Банки використовують різноманітні стратегії та інструменти для оцінки, моніторингу та керування цими ризиками.

Активні операції банків супроводжуються різноманітними ризиками, що може впливати на фінансову стійкість та ефективність банку. Основні ризики, притаманні активним операціям банків, включають:

Управління ризиками активних операцій банку передбачає використання різноманітних методів та стратегій для ідентифікації, оцінки, моніторингу та керування всілякими видами ризиків. Ось деякі основні методи керування ризиками активних операцій:

- диверсифікація портфеля. Банк може зменшити ризик шляхом розподілу свого портфеля активів між різноманітними видами операцій та ринками. Диверсифікація допомагає зменшити вплив негативних подій у конкретних секторах чи областях;

- моделювання та стрес-тестування. Використання аналітичних моделей та стрес-тестів для оцінки впливу різних сценаріїв на фінансове становище банку. Це дозволяє ідентифікувати ризик і прийняти необхідні заходи;

- ліміти та обмеження. Встановлення лімітів для різних видів операцій та ризиків, щоб обмежити експозицію банку. Це включає кредитні ліміти, ліміти ринкового ризику та інші обмеження;

- моніторинг та аналіз ризикованих операцій. Постійний моніторинг ризикованих операцій з використанням аналізу даних та звітності для вчасного виявлення можливих проблем;

- страхування та реіншуранс. Застосування страхування для перекладення частини ризиків на страхові компанії. Реіншуранс дозволяє банку перерозподілити частину ризиків на інші фінансові організації;

- управління портфелем кредитів. Застосування стратегій для раціонального адміністрування кредитного портфеля, включаючи добір кредитів, моніторинг платоспроможності клієнтів та вжиття заходів у випадку негативних змін;

- процедури управління ризиком. Визначення та впровадження процедур, які регулюють взаємодію з ризикованими операціями, визначають допустимі рівні ризику та визначають механізми контролю;

– управління капіталом. Забезпечення належного рівня капіталу для перекриття можливих втрат та ризиків. Ефективне управління капіталом дозволяє банку стійко витримувати фінансові труднощі;

– регулярні оцінки ризиків. Проведення регулярних оцінок ризиків для забезпечення актуальності та відповідності стратегій керування ризиками у змінних умовах [41].

Управління ризиками активних операцій банку об'єднує використання різноманітних методів та стратегій для ідентифікації, оцінки, моніторингу та керування всілякими видами ризиків.

Системність управління ризиками банку базується на комплексному застосуванні 4-х підходів:

- 1) прийняття ризику (адекватний капітал для банку);
- 2) запобігання ризикам (з урахуванням спеціалізації за різними функціональними напрямками);
- 3) делегування ризиків (делегування повноважень, страхування чи хеджування);
- 4) контроль (розробка технічних процедур управління ризиками та подальше суворе дотримання принципів) [46].

Система банківського ризик-менеджменту, відповідно до наведеного вище групування ризиків, повинна включати підсистеми управління відповідними ризиками: кредитування, ліквідності, процентним, ринковим, валютним, операційно-технічним, репутації, стратегічним, юридичним.

Необхідність адміністрування операційного ризику визначається значним розміром можливих операційних збитків, що становлять загрозу фінансовій стійкості банку.

Висновки до розділу 1

1. Активи банку представляють собою економічні ресурси та фінансові об'єкти, що є у власності або під контролем банку і є основним засобом для

досягнення його фінансових цілей. Ці активи включають грошові засоби, кредити, папери цінні, фізичні активи, всілякі фінансові інструменти. Ці активи постають ключовими елементами, що дозволяють банку функціонувати, видаючи кредити, утримуючи резерви та здійснюючи різноманітні операції для забезпечення стійкості й прибутковості.

Менеджмент активів банку спрямований на створення раціонального балансу поміж різними цілями та ризиками, щоб забезпечити стійкість та стабільність банківської діяльності при постійних змінах на фінансових ринках. Управління активами банку ґрунтується на ряді принципів, спрямованих на досягнення фінансової стійкості, оптимізацію доходів та керування ризиками.

2. Метою активних операцій є генерація прибутку банку, забезпечення ліквідності й результативного використання всіх його ресурсів. Такі операції дозволяють банку активно участь у фінансових ринках та економіці, сприяючи економічному розвитку.

Менеджмент активних операцій банку включає різні підходи і стратегії, які дозволяють ефективно використовувати активи для досягнення фінансових цілей, забезпечення стійкості. Ці підходи можуть комбінуватися банком залежно від наявних умов і стратегічних цілей.

Стратегія управління активними операціями банку – це систематично розроблений та обґрунтований план дій, спрямований на оптимізацію та ефективне використання банківських активів у досягненні запланованих фінансових цілей і забезпеченні стійкості у фінансовому середовищі.

3. Ризик активних операцій банку визначається як можливість виникнення втрат або негативних наслідків від операцій, що стосуються активів банку. Цей ризик з'являється через небезпеки, що пов'язуються із кредитуванням, інвестиціями, управлінням ліквідністю та всілякими активними операціями, які банк здійснює в своєму фінансовому портфелі.

Поряд з ідентифікацією різновидів ризиків і чинників впливу на них, важливою частиною системного ризик-менеджменту банку постає

оцінювання окремого ризику, його кількісне та якісне вимірювання та визначення методів оцінки ризиків для певних категорій або груп.

Управління ризиками активних операцій банку об'єднує використання різноманітних методів та стратегій для ідентифікації, оцінки, моніторингу та керування всілякими видами ризиків.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ АТ «УКРСИББАНК»

2.1. Організаційно-фінансова характеристика АТ «УКРСИББАНК»

АТ «УКРСИББАНК» був заснований у Харкові в 1990 році. З того часу УКРСИББАНК виріс з місцевого банку до національного лідера. Наразі з національного лідера він став членом найбільшої світової банківської групи.

З 2006 року міжнародний банк BNP Paribas є основним партнером банку, а інтеграція до групи компаній BNP Paribas надала АТ «УКРСИББАНК» нові можливості приєднатися до світового бренду, використовувати передовий світовий досвід і перейти на нові стандарти управління. Сьогодні основними власниками банку є:

- BNP Paribas (84,99%);
- ЄБРР (15%).

Таким чином, акціонерами банку наразі є потужні міжнародні фінансові установи, а УКРСИББАНК досягнув якісного зростання в усіх сегментах.

Історично УКРСИББАНК має розгалужену мережу відділень та надає всілякі банківські послуги, включаючи роботу з фізичними особами, підприємствами та корпораціями. Такі послуги включають кредитування, депозити, розрахунково-касове обслуговування, інвестиційні послуги, торгівлю та всілякі фінансові продукти.

УКРСИББАНК, як один із великих (системних) комерційних банків в Україні, надає різноманітний асортимент банківських послуг для різних категорій клієнтів, а саме:

- рахунки для фізичних осіб: відкриття й обслуговування банківських рахунків для фізичних осіб, включаючи поточні рахунки, рахунки зберігання, депозити та інші;

- кредитування: надання всіляких видів кредитів фізичним особам і підприємствам, таких як автокредитування, кредити на житло, бізнес-кредити тощо;
- обслуговування платежів і переказів: забезпечення можливостей здійснення платежів, переказів коштів в межах країни та міжнародних переказів;
- сервіси для бізнесу: надання фінансових послуг для підприємств і корпорацій, включаючи кредитування, обслуговування рахунків, розрахунково-касове обслуговування, інвестиційні послуги та інше;
- інвестиційні послуги: УКРСИББАНК пропонує інвестиційні продукти та послуги з керування активами, брокерські послуги, іпотечні цінні папери, всілякі фінансові інструменти;
- інтернет-банкінг та мобільні додатки: забезпечення доступу до рахунків та проведення операцій через Інтернет-банкінг та мобільні додатки для зручності клієнтів;
- страхування: УКРСИББАНК співпрацює зі страховими компаніями для надання страхових послуг (автострахування, страхування житла, страхування від нещасних випадків тощо).

Отже, УКРСИББАНК пропонує розгалужений асортимент банківських послуг для фізичних осіб, включаючи рахунки, депозити, кредитування, всілякі фінансові продукти. Наразі УКРСИББАНК обслуговує понад 2 мільйонів клієнтів-фізичних осіб. Банк надає послуги для корпоративних клієнтів, включаючи кредитування підприємств, обслуговування рахунків, управління ліквідністю та інші фінансові рішення. УКРСИББАНК може надавати інвестиційні послуги (керування активами, брокерські послуги та консультації щодо інвестицій).

Як частина групи банків BNP Paribas, УКРСИББАНК може забезпечувати клієнтам доступ до міжнародних банківських послуг (торгівля, експортно-імпорتنі операції та інші міжнародні фінансові послуги).

Банк активно впроваджує цифровізацію технологій, інноваційні рішення для якіснішого обслуговування клієнтів і забезпечення зручності використання його банківських послуг.

Фінансово-економічна характеристика банку віддзеркалюється в обсязі й структурі його активів, які формуються за рахунок грошових ресурсів (власних, залучених і запозичених коштів). Саме розміщення цих коштів через активні операції гарантує банку фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність. Активні операції аналізуються банком задля виявлення найбільш прибуткових активних операцій від розміщення залучених коштів.

Тому після висвітлення загальної характеристики АТ «УКРСИББАНК» необхідно проаналізувати активи банку з 2018 по 2022 роки, що і представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка активів АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр.

Показники	Роки				
	2018	2019	2020	2019	2020
Активи, тис. грн.	55 828 879	55 546 455	74 638 059	79 519 998	113 072 947
Відхилення від попереднього року:					
абсолютне, тис. грн.	–	-282 424	19 091 604	4 881 939	33 552 949
темпи росту,%	–	99,49	134,37	106,54	142,19
темпи приросту,%	–	-0,51	34,37	6,54	42,19

З таблиці 2.1 видно, що активи кожного року збільшувалися, а це визначає розширення інвестиційного простору банку (тобто банк щороку поповнює перелік активних операцій) і збільшення кількості клієнтів, що приносить банку високий рівень прибутку. Так, у 2018 році обсяг активів становив 55828879 тис. грн., у 2019 році він трохи скоротився (на 0,5%), щоб вже 2020 року збільшитися на 34,37% та сягнути 74638059 тис. грн. Загалом з

2018 по 2022 роки вартість активів зросла у 2 рази та становила наприкінці періоду 113072947 тис. грн.

Серед статей активів за своїми розмірами найбільше привертають увагу три з них: кошти в інших банках, кредити і борги клієнтів, цінні папери й інвестиції. Отже, загалом структура активів свідчить про обережний підхід банку до їх якості. Більшість ресурсів спрямовується на формування кредитно-інвестиційного портфеля, тобто напрямів, які генерують більший дохід.

Банки можуть розміщувати кошти в інших банках для забезпечення своєї безпеки (збереження необхідної ліквідності) й одержання вигідних умов з урахуванням відсоткових ставок та строків розміщення. Крім того, розміщення коштів в інших банках дозволяє банкам диверсифікувати свій портфель активів, розподіляючи ризики та зменшуючи вплив можливих проблем в одному банку на загальну фінансову стійкість. Кошти в банках-партнерах можуть використовуватися для проведення різноманітних міжбанківських операцій, таких як кредитування, обмін валют, фінансові деривативи, всілякі фінансові угоди між банками.

Проведемо більш детальний структурний аналіз активів банку за допомогою діаграми на рисунку 2.1.

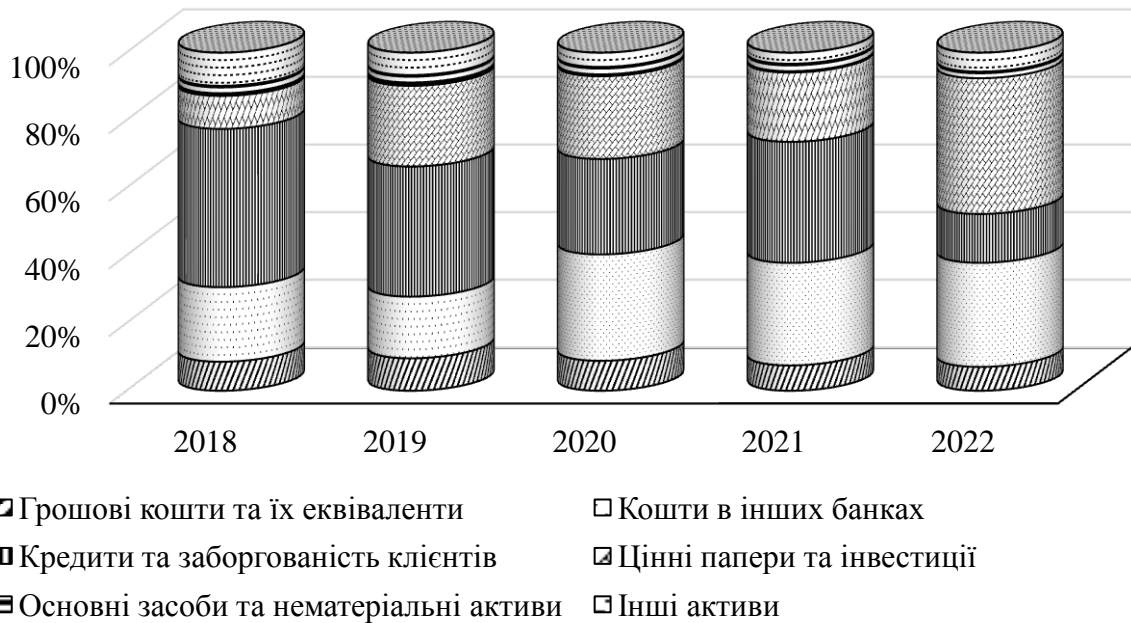

Рис. 2.1. Структура активів АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр..

Традиційно найбільшу частку у 2018 та 2019 роках займали кредити, видані банками своїм клієнтам (46,82% та 38,47% відповідно). У 2018 році кошти в інших банках займали другу позицію за розміром і склали 22,05% у структурі активів. Проте цінні папери та інвестиції були у цьому році найменшими за своєю часткою – лише 9,77%. В 2019 році ситуація вже змінюється навпаки: другу сходинку мають цінні папери та інвестиції (23,88%), а частка коштів в інших банках склала 18,26%.

Структура активів у 2020 році дещо зміниться, а саме найбільшу структурну долю в активах становитимуть кошти в інших фінансових установах – 31,5%, кредити та клієнтська заборгованість зменшилися порівнюючи з попереднім роком до 28,23%, а частка інвестицій та цінних паперів склала 24,48%. Але найбільш цікавою є ситуація наприкінці періоду, коли частка активів у цінних паперах та інвестиціях склала 40,18%, тобто якщо у 2018 році майже половину всіх активів банку склали саме кредити та клієнтська заборгованість, то через 5-ть років акцент змінився на інвестиційні операції. Проте така ситуація не унікальна саме для даного банку, бо на сьогодні все пояснюється значною участю українських банків у

купівлі ОВДП, які є менш ризиковими в умовах воєнних дій та економічної стагнації багатьох бізнес-процесів в Україні. Отже, такий підхід при формуванні структури активів АТ «УКРСИББАНК» є високо оптимальним і характеризує ефективність менеджменту.

2.2. Аналіз активних операцій банку та їх результативності

Активні операції банку включають широкий спектр фінансових операцій, тож розглянемо найбільш значимі активні операції АТ «УКРСИББАНК», які істотно впливають на фінансовий стан і прибутковість.

Однією з основних активних операцій банків є кредитування підприємств і фізичних осіб. Це може включати корпоративне кредитування, іпотечні кредити, автокредити тощо. Банки також здійснюють операції на грошових ринках, торгуючи цінними паперами (облігаціями, акціями), всілякими фінансовими інструментами для отримання прибутку.

Крім того, банки вкладають кошти в цінності (акції, облігації, всілякі фінансові інструменти) для забезпечення доходу та росту капіталу. Серед іншого банки проводять обмінні валютні операції для забезпечення потреб клієнтів і здійснення торгівельних операцій.

Захист прав споживачів банківських послуг при кредитуванні в АТ «УКРСИББАНК» регулюється внутрішніми правилами банку, які відображені у кредитній політиці банку та правилах кредитування. Це внутрішні нормативні документи банку, які регулюють структуру кредитного забезпечення, надійність кредитного портфеля та єдність процедур кредитування в усіх структурних підрозділах.

Положення про кредитування АТ «УКРСИББАНК» регламентує сферу кредитної діяльності, напрямки використання кредитних ресурсів, порядок надання, обслуговування та стягнення кредитів, різні види кредитних ставок та контроль процесу кредитування.

Для того, щоб зрозуміти, наскільки ефективно сформульована кредитна політика банку й резерви під кредитування, необхідно дослідити кредитний портфель у динаміці.

Оцінювання кредитного портфеля банку в розрізі суб'єктності контрагентів за 2018-2022 рр. (табл. 2.2) з'ясовує, що у 2021 році спостерігається його максимальна сума 28459815 тис. грн., а мінімальна у 2022 році – 16315949 тис. грн.. У 2018-2022 роках кредитний портфель зменшився переважно за рахунок зменшення обсягу корпоративних кредитів, тобто на 7273226 тис. грн. менше у 2022 році порівнюючи з 2018 роком, тоді як обсяг кредитів для фізичних осіб зменшився лише на 2548787 тис. грн.. Найбільше падіння розміру кредитного портфеля відбулося наприкінці періоду, а саме у 2022 році – на 12143866 тис. грн., Однак таке уповільнення темпів зростання кредитування є закономірним, враховуючи поточний внутрішній економічний спад, спричинений коронавірусною кризою та воєнним вторгненням.

Таблиця 2.2

Динаміка кредитного портфеля АТ «УКРСИББАНК» у розрізі суб'єктності контрагентів за 2018-2022 роки, тис. грн.

Назви показників	Роки					Абсолютне відхилення (+,-) 2022 / 2018
	2018	2019	2020	2021	2022	
Кредити юридичних осіб	21781298	16636253	16456135	22034388	14508072	-7273226
Резерви під кредитне знецінення і заборгованості юридичних осіб	-1289990	-183000	-118676	-198661	-866437	423553
Кредити фізичних осіб	4356664	4734914	4610903	6425427	1807877	-2548787
Резерви під кредитне знецінення і заборгованості фізичних осіб	-2280155	-1792254	-1858704	-719793	-3219290	-939135

Кредити та клієнтська заборгованість – всього	26137962	21371168	21067038	28459815	16315949	-9822013
Резерви під кредитне знецінення – всього	-3570145	-1975254	-1977380	-918454	-4085727	-515582

На рисунку 2.2 наведено структурний аналіз кредитного портфеля АТ «УКРСИББАНК» у розрізі суб'єктності контрагентів в 2018-2022 роках.

Структурно кредитний портфель банку в розрізі суб'єктності контрагентів в 2018-2022 роках суттєво не змінилася і, як і раніше, у кредитному портфелі цієї банківської установи переважає корпоративне кредитування: його частка у 2018 році становила 83,33%, у 2019-2021 роках вона дещо зменшилася до 77-78%, проте у 2022 році відбулося її наступне збільшення до 88,92% від загального розміру кредитного портфеля банку. Отже, з'ясовано, що кредитна політика АТ «УКРСИББАНК» у 2018-2022 роках спрямована саме на роботу з юридичними особами.

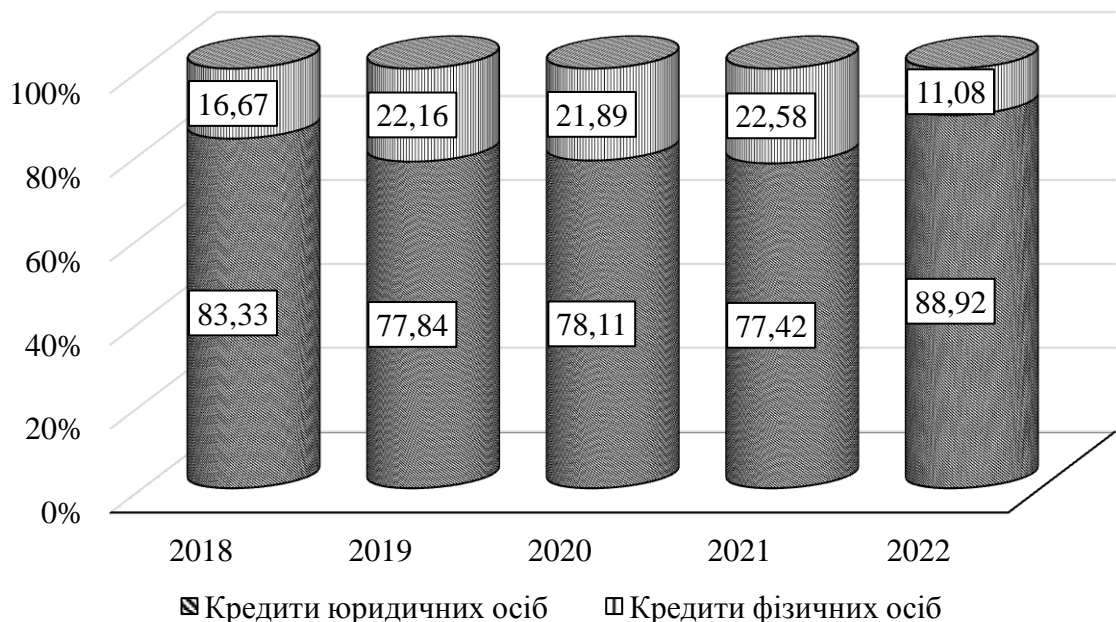

Рис. 2.2. Структурний аналіз кредитного портфеля АТ «УКРСИББАНК» в розрізі суб'єктності контрагентів за 2018-2022 роках, %

Відповідно впродовж представленого періоду доля кредитування фізичних осіб коливалася майже рівномірно: з 16,67% у 2018 році, у 2019-2021 рр. вона складала 21-22%, а у 2022 році впала до 11,08%.

Така пропорційна перевага для кредитного портфелю банку на користь юридичних осіб вказує на те, що АТ «УКРСИББАНК» акцентує увагу на корпоративних клієнтах, отже банк має стратегічну орієнтацію на бізнес-сегмент. Крім того вибір більшого обсягу кредитів юридичним особам може відображати специфічні ринкові умови, де бізнес-кредитування виявляється більш привабливим або вигідним для банку. Зростання кредитів юридичним особам може свідчити і про активність підприємств у конкретному секторі економіки або регіону. Отже це необов'язково є негативним або позитивним сигналом; це залежить від стратегії банку і його поточної кон'юнктурної позиції на ринку.

Далі на основі звітності АТ «УКРСИББАНК» проаналізовано кредитний портфель у розрізі валют (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка кредитів, наданих АТ «УКРСИББАНК», у розрізі валют в 2018-2022 рр., тис. грн.

Назви показників	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018
Юридичні особи						
Кредити у валюті національній (грн.)	16399305	11931053	14394204	17869108	13118441	-3280864
Кредити у валюті іноземній	5381993	4705200	2061931	4165280	1389631	-3992362
Усього	21781298	16636253	16456135	22034388	14508072	-7273226
Фізичні особи						
Кредити у валюті національній (грн.)	3584838	4248628	4154717	5851535	1656896	-1927942
Кредити у валюті іноземній	771826	486286	456186	573892	150981	-620845
Усього	4356664	4734914	4610903	6425427	1807877	-2548787

У 2018-2022 роках кредити банку були переважно деноміновані в національній валюті. Оскільки споживчі кредити надаються лише в національній валюті, залишок заборгованості за кредитами фізичним особам, наданим в іноземній валюті, продовжував зменшуватися (загалом на 620845 тис. грн. за 2018-2022 рр.). У кредитуванні корпоративних клієнтів обсяги кредитування в національній валюті зросли майже з такою самою тенденцією. Таким чином, у структурних пропорціях кредитного портфеля продовжується загальний рух до дедоларизації та збільшення кредитів, деномінованих у національній валюті.

Відповідно до Положення про кредитування, всі кредитні операції та кредитні зобов'язання клієнтів АТ «УКРСИББАНК» щомісячно перевіряються на предмет наявності ознак істотного підвищення кредитного ризику, ознак дефолту, або виконання критеріїв про зняття підозри щодо істотного підвищення кредитного ризику.

Основними критеріями істотного підвищення кредитного ризику для АТ «УКРСИББАНК» є: порушення платіжних вимог понад 30 днів, очікувана або проведена реструктуризація (погіршення становища кредитора внаслідок несвоєчасної сплати відсотків або основного обсягу боргу, але без прямих фінансових втрат), погіршення фінансового становища клієнта (зниження рейтингу корпоративного клієнта більш ніж на 3 пункти порівняно з рейтингом на дату первісного визнання клієнта, або зниження рейтингу до рівня 10+ або нижче), додавання клієнта до списку позичальників, до яких потрібна особлива увага. Основними індикаторами знецінення для АТ «УКРСИББАНК» є порушення платіжних зобов'язань понад 90 днів, реструктуризація, яка погіршує становище кредиторів і впливає на прямі фінансові збитки, а також ініціювання процедури банкрутства або ліквідації клієнтів.

Одним із показників, що відображає ефективність менеджменту активних операцій банку є доля непрацюючих кредитів (NPL). Динаміка

цього показника для АТ «УКРСИББАНК» у порівнянні із іншими суб'єктами банківської системи України відображено на рисунку 2.3.

Як бачимо, військове вторгнення змінило тенденцію до поступового зниження долі непрацюючих кредитів, яка тривала з 2018 року. За статистикою з 2018 по 2021 роки розмір непрацюючих кредитів скоротився майже на 300 млрд. грн., а їхня структурна доля в кредитному портфелі банків зменшилася з 52,8% до 21,7% наприкінці 2021 року [28]. Для АТ «УКРСИББАНК» цей показник скоротився до майже несуттєвих 1,6% на кінець 2021 року.

Проте станом на кінець 2022 року структурна доля непрацюючих кредитів у банках підскочила до 38,1%, а сама сума непрацюючих кредитів збільшилася на 127 млрд. грн. до 432 млрд. грн. [19]. Для АТ «УКРСИББАНК» цей показник підскочив до 14,9% і став найбільшим за період 2018-2022 рр.. Проте у порівнянні із сукупним показником щодо банків іноземних груп він є нижче за середній серед банківських установ цього сегменту.

Тривожно те, що близько 75% непрацюючих кредитів банківського сектора зосереджено в державних банках, причому на Приватбанк припадає понад 40% [19].

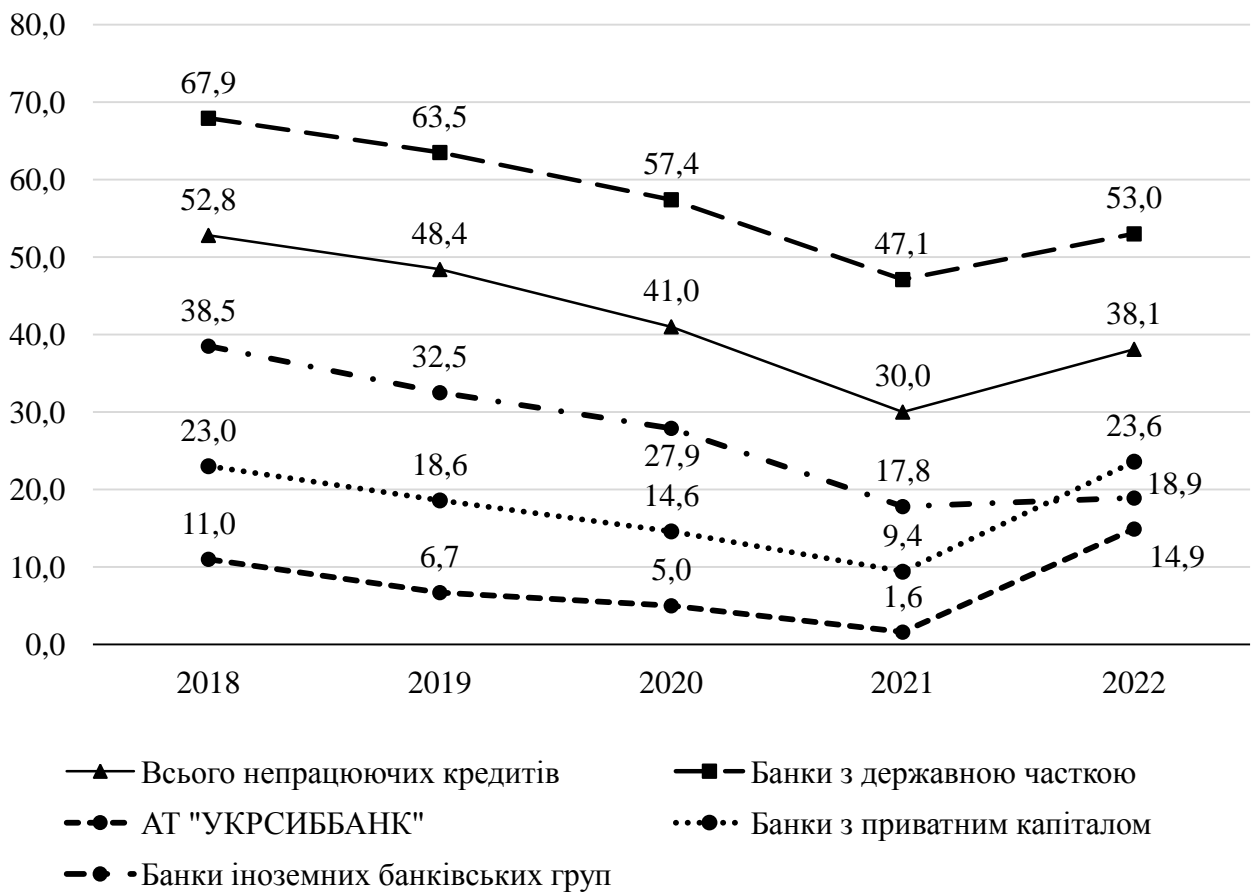

Рис. 2.3. Порівняння частки непрацюючих кредитів (NPL) в інших українських банках і в АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр., %

Отже, руйнування активів і застави внаслідок війни, зниження доходів і платоспроможності позичальників знизили спроможність погашати кредити та погіршили якість кредитних портфелів банків, що призвело до зростання резервів. Згідно даних таблиці 2.2 для АТ «УКРСИББАНК» це зростання за 2022 рік становило 3167273 тис. грн.

Загалом по банківській системі з початку війни резерви під кредитне знецінення перевищили 100 млрд. грн. і наприкінці лютого 2022 року становили понад 12% банківського кредитного портфеля. Через війну, економічну кризу та енергетичні потрясіння у країні потенційні втрати кредитних портфелів можуть сягнути 30% [28].

Своєчасне оцінювання кредитного ризику і, за необхідності, виважена реструктуризація є запорукою майбутньої стійкості банків. Дії щодо врегулювання непрацюючих кредитів, спричинених кризою, продовжиться

навіть опісля припинення гострої фази кризи. Зокрема, банки мають оновити свої стратегії скорочення непрацюючих кредитів навіть після завершення воєнного стану. Виконання таких планів постає передумовою підвищення інвестиційної привабливості в майбутньому.

Незважаючи на негативні наслідки коронавірусної кризи та військового вторгнення, можна узагальнити, що ефективність регулювання та керування кредитним портфелем банку є досить високою. Це можна пояснити добре розробленою кредитною політикою АТ «УКРСИББАНК» щодо адміністрування кредитних ризиків, ефективним Положенням про кредитування та високим попитом на кредитні продукти, які банк пропонують своїм клієнтам.

В процесі функціонування банкам необхідно мати достатньо власних коштів для кредитування клієнтів, піднесення інвестиційної діяльності, формування певних резервів та підтримки ліквідності. Показником АТ «УКРСИББАНК», що вказує на успішність його активних операцій є величина одержаного прибутку, динаміка якого впродовж 2018-2022 рр. представлена на рисунку 2.4.

Основним принципом банківської діяльності визначається те, що вона відбувається задля отримання прибутку. З рисунка 2.4 видно, що у 2022 році банком був отриманий найбільший прибуток у розмірі 3558683 тис. грн., а у 2020 році найменший – 1312021 тис. грн.. Досліджуючи показники чистого доходу за певними групами операцій банку можна відзначити, що суттєвий вплив на чистий прибуток здійснює чистий процентний дохід, який включає доходи від кредитних та операцій із цінними паперами. В свою чергу, чистий комісійний дохід суттєво не впливає на зростання чистого прибутку, проте він має стійку тенденцію впродовж періоду 2018-2022 рр., що дозволяє йому залишатися стабільним джерелом доходів для покриття мінімальних операційних витрат банку.

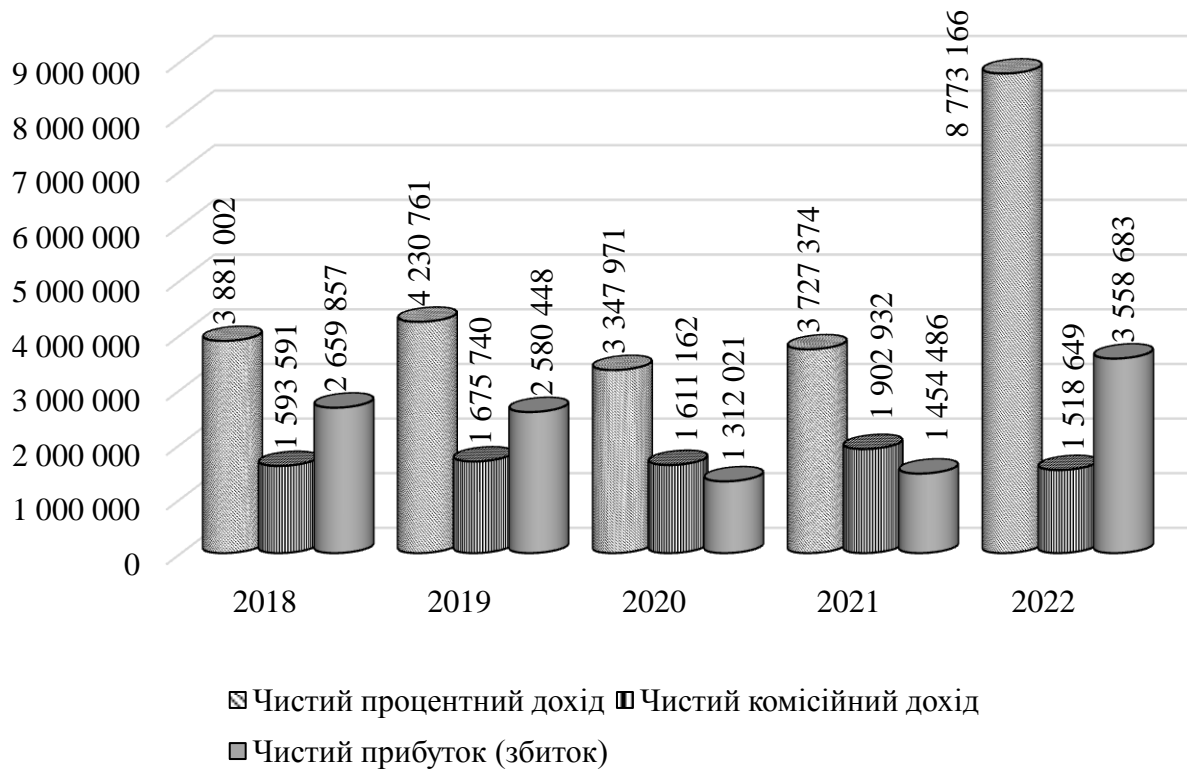

Рис. 2.4. Фінансові результати активних операцій АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр., тис. грн.

Для отримання більш точних результатів про успішність управління активними операціями банку проаналізуємо динаміку і структуру доходів й витрат банку. У таблиці 2.4 проаналізовано доходи АТ «УКРСИББАНК» за період 2018-2022 рр., який свідчить про такі основні тенденції:

– найбільша частка припадає на процентні доходи: 60,12% у 2018 році, 60,98% у 2019 році, 54,49% у 2020 році, 51,97% у 2021 році та 66,3% у 2022 році. Це свідчить, що протягом періоду процентні доходи становлять в середньому 60% доходів сучасного банку і є визначальним джерелом прибутку;

Таблиця 2.4

Динаміка доходів АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр.

Рік	Процентні доходи	Комісійні доходи	Торговий результат	Інші доходи	Всього
2018	3 881 002	1 593 591	2 659 857		
2019	4 230 761	1 675 740	2 580 448		
2020	3 347 971	1 611 162	1 312 021		
2021	3 727 374	1 902 932	1 454 486		
2022	8 773 166	1 518 649	3 558 683		

2018	тис. грн.	4586710	2117031	421715	504371	7629827
	%	60,12	27,75	5,53	6,61	100,00
2019	тис. грн.	5260902	2262446	552872	550424	8626644
	%	60,98	26,23	6,41	6,38	100,00
2020	тис. грн.	4010849	2222073	555820	571 517	7360259
	%	54,49	30,19	7,55	7,76	100,00
2021	тис. грн.	4039225	2608743	527338	596321	7771627
	%	51,97	33,57	6,79	7,67	100,00
2022	тис. грн.	9082319	2334538	1853621	429012	13699490
	%	66,30	17,04	13,53	3,13	100,00

– другим за величиною джерелом доходів є комісійний дохід. Його частка в загальних доходах банку з 2018 по 2022 роки постійно коливалася: найбільше значення було у 2021 році – 33,57%, а найменше у 2022 році – лише 17,04%. Збільшення частки комісійних доходів у 2021 році свідчило, що банк мав проблеми з отриманням основного процентного доходу і що керівництво, ймовірно, намагалося збільшити доходи від платних послуг і комісій, пропонуючи клієнтам нестандартні послуги. Однак частка комісійних доходів, ймовірно, зростатиме не лише через операційні проблеми, а й через розширення банківських операцій, провадження новітніх продуктів і технологій:

– результат торгівельної діяльності становить від 5% до 13% у структурі доходів банку, причому доходи від торговельної діяльності зросли суттєво у 2022 році (їх частка зросла більш ніж у 2,5 рази порівнюючи із 2018 роком).

Наступним кроком у таблиці 2.5 проаналізуємо витрати АТ «УКРСИББАНК» за аналогічний період.

Як видно з таблиці 2.5, загальні витрати банку зростали впродовж 2018-2022 років. Таке зростання відбулося за рахунок збільшення адміністративних і комісійних витрат. В свою чергу, проценти витрати, які генерують найбільший дохід банку, протягом періоду зменшилися у 2,3 рази, що вказує на ефективність його кредитно-інвестиційних операцій.

Таблиця 2.5

Динаміка витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 рр.

Рік		Процентні витрати	Комісійні витрати	Адміністративні, інші операційні витрати	Податок на прибуток	Разом
2018	тис. грн.	705709	523440	3202647	508462	4940258
	%	14,28	10,60	64,83	10,29	100,00
2019	тис. грн.	1030141	586706	3798971	290752	5706570
	%	18,05	10,28	66,57	5,10	100,00
2020	тис. грн.	662878	610911	4041800	280962	5596551
	%	11,84	10,92	72,22	5,02	100,00
2021	тис. грн.	311851	705811	4455260	328321	5801243
	%	5,38	12,17	76,80	5,66	100,00
2022	тис. грн.	309154	815889	4999759	777011	6901813
	%	4,48	11,82	72,44	11,26	100,00

Отже, інструментом для визначення можливих резервів подальшого зменшення витрат банку може стати докладний аналіз основної їх статті – адміністративні витрати. Як приклад розглянемо структуру цих витрат у 2022 році (рис. 2.5).

Діаграма на рисунку 2.5 засвідчує, що найбільшу питому вагу в загальному сумі витрат мають витрати на персонал (54,44%), інші адміністративні та операційні витрати (24,44%), а також експлуатаційні та господарські витрати (18,71%). Витрати на персонал банку включають різноманітні елементи, пов'язані з оплатою праці та утриманням персоналу. Це включає заробітну плату та премії співробітників, соціальні виплати, такі як страхування та пенсійні внески, а також витрати на навчання, розвиток персоналу.

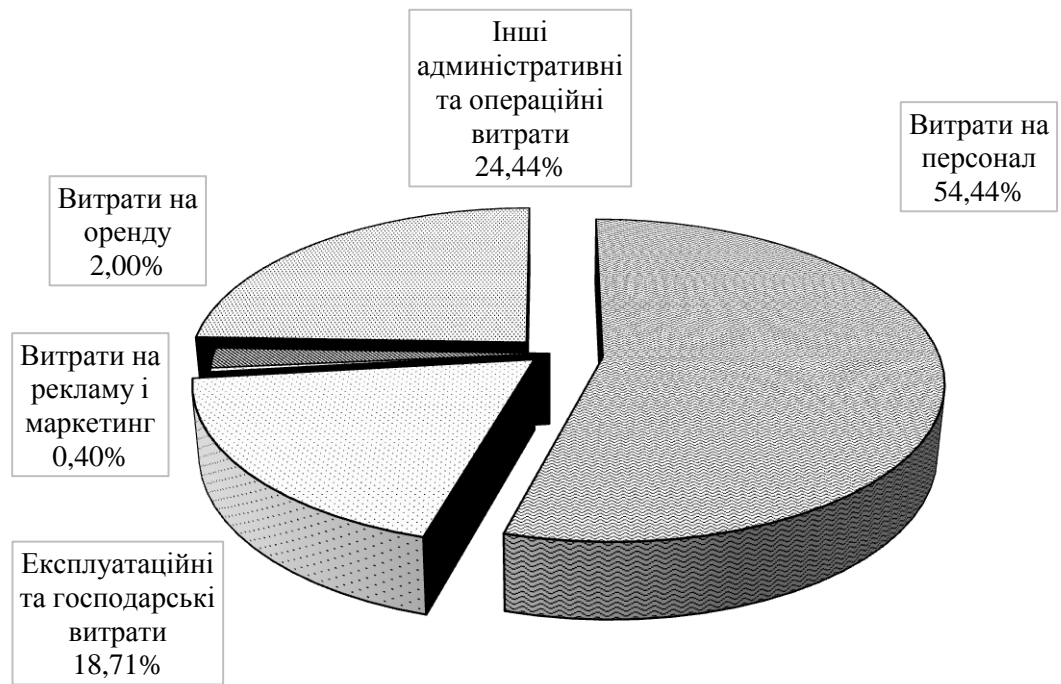

Рис. 2.5. Структурний аналіз адміністративних витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2022 рік

До складу інших адміністративних та операційних витрат банку входять різні витрати щодо забезпечення нормального функціонування банківського бізнесу. Це може включати витрати на комунальні послуги, на обладнання та технології, необхідні для забезпечення роботи банку, юридичні послуги, страхування, а також різноманітні витрати, що є важливими для забезпечення успішного управління бізнесом і зручного обслуговування клієнтів.

Підсумовуючи аналіз результативності активних операцій АТ «УКРСИББАНК» у 2018-2022 роках зазначимо, що більшість ресурсів було спрямовано на формування кредитно-інвестиційного портфеля, тобто у напрями, які приносять більший дохід. Тобто менеджмент банку є успішним а управлінські дії виваженими, що дозволяє спрямовувати наявні ресурси банку на здійснення прибуткових операцій.

2.3. Оцінка ризиків активних операцій банку

Активні операції допомагають банкам генерувати прибуток, забезпечуючи клієнтам доступ до різних фінансових послуг і продуктів. Важливо враховувати, що банки беруть на себе ризики, пов'язані з цими операціями, і вони повинні ефективно управляти ними задля забезпечення фінансової стійкості.

Широке розмаїття банківських ризиків вимагає постійного спостереження за їхнім рівнем для успішного управління ними з метою пом'якшення дії негативних наслідків. Далі проведемо аналіз п'ятих видів банківських ризиків, які виникають при проведенні активних операцій, а саме: кредитного, валютного, ризику ліквідності, процентного та операційного ризиків.

При оцінюванні кредитного ризику банків важливим є аналіз дотримання індикаторів кредитного ризику. НБУ встановлює нормативи для запобігання та мінімізації концентрації кредитного ризику в банках.

Стан дотримання АТ «УКРСИББАНК» нормативів кредитного ризику в 2018-2022 роках (на кінець відповідного року) представлено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз нормативів кредитного ризику АТ «УКРСИББАНК», %

Норматив	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018
Н7	24,99	24,99	19,99	18,60	10,21	-14,78
Н8	204,20	108,57	233,45	214,64	21,66	-182,54
Н9	20,21	8,31	12,33	11,72	3,44	-16,77

У 2018-2022 роках банк дотримувався всіх критеріїв кредитного ризику. Як приклад, у 2018-2019 роках норматив кредитного ризику (Н7) мав максимальний розмір 24,99% і знаходився на межі допустимого значення (не більше 25% від суми регулятивного капіталу, розраховуючи на одного

позичальника). Проте у наступні три роки відбувалося зниження цього показника до 10,21% у 2022 році. Загалом з 2018 по 2022 роки зниження цього нормативного критерія становило 14,78%. Така динаміка пояснюється посиленням умов для системно важливих банків та обмеженням нормативу Н7 на рівні 20%.

Коефіцієнт великих кредитних ризиків банку (Н8) перебуває в прийнятних межах (не більше 8-кратного обсягу регулятивного капіталу). Він навіть отримав на кінець 2022 року суттєве зменшення на 182,54% порівнюючи з 2018 роком, хоча раніше АТ «УКРСИББАНК» входив у ТОП-10 українських банків з найбільшою кількістю великих кредитів.

Норматив Н9 був найнижчим наприкінці періоду у 2022 році (3,44%). Таке зменшення свідчить, що залучення до кредитування інсайдерів банку залишалося низьким впродовж періоду дослідження (за нормами має бути не більше 25% статутного капіталу на 1 інсайдера). Загалом показник Н9 у 2022 році зменшився на 16,77% порівнюючи з 2018 роком.

Для вимірювання валютного ризику українських банків часто використовуються показники валютного ризику, встановлені НБУ. До таких критеріїв належить ліміт загальної валютної позиції (Л13). Нормативні значення для обраних років є наступними:

- на кінець 2018 року – не більше 5% (Л13-1), не більше 5% (Л13-2);
- на кінець 2019 року – не більше 5% (Л13-1), не більше 5% (Л13-2);
- на кінець 2020 року – не більше 10% (Л13-1), не більше 10% (Л13-2);
- на кінець 2021 року – не більше 15% (Л13-1), не більше 15% (Л13-2);
- на кінець 2022 року – не більше 5% (Л13-1), не більше 5% (Л13-2).

Виконання нормативів валютного ризику АТ «УКРСИББАНК» впродовж 2018-2022 років (на кінець кожного року) наведено у таблиці 2.7.

У 2018-2022 роках банк дотримувався обох нормативів валютної позиції. Ліміт довгої валютної позиції (Л13-1) зазнавав волатильних коливань: у 2020 році цей показник був найвищим (6,05%), але цього року ліміт було збільшено до 10%, що дозволило банку здійснювати продажі на

міжбанківському ринку (валютному ринку) та стати більш стійким до курсових коливань. Загалом у 2022 році ліміт Л13-1 знизився на 1,14% порівняно з 2018 роком, але він знаходиться весь період у межах норми.

Таблиця 2.7

Аналіз нормативів валютного ризику АТ «УКРСИББАНК», %

Норматив	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018
Л13-1	3,3	2,99	6,05	4,44	2,16	-1,14
Л13-2	0,62	0,62	0,05	0,02	1,21	0,59

Ліміт короткої валютної позиції (Л13-2) протягом перших чотирьох років мав тенденцію до зниження, а в останньому 2022 році суттєво зріс до 1,21%. Отже загалом відношення перевищення боргів в іноземній валюті над боргом у національній валюті до регулятивного капіталу за всі роки зросло на 0,59%.

Для ефективного та всебічного аналізу ризику ліквідності банків використовується низка нормативів і критеріїв ліквідності, встановлених НБУ. Як приклад, за період 2018-2022 роки обчислювалися показники: норматив короткострокової ліквідності Н6 (до квітня 2021 року), коефіцієнт покриття ліквідністю LCR, норматив стабільного фінансування NSFR (з квітня 2021 року).

Виконання нормативів ліквідності АТ «УКРСИББАНК» впродовж 2018-2022 років (на кінець кожного року) наведено у таблиці 2.8.

Банк виконував усі нормативи ліквідності у 2018-2022 роках. Норматив Н6 мав найбільше значення у 2018 році на рівні 106,2%, а найнижче – у 2019 році, відповідно 98,36% (за норми не менше 60%). Загальне його зниження на кінець 2021 року (до моменту припинення його дії) становило 5,03% порівнюючи з 2018 роком. Отже, можна констатувати, що з 2018 по 2021 роки обсяг активів банків, які забезпечують виконання боргових вимог за один рік, зменшився.

Аналіз індикаторів ризику ліквідності АТ «УКРСИББАНК», %

Норматив	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018
Н6	106,2	98,36	101,08	101,17	–	-5,03*
LCR _{ВВ}	359,0	328,82	249,9	253,7	307,64	-21,18
LCR _{ІВ}	282,0	256,86	161,61	220,27	286,73	29,87
NSFR	–	–	–	171,63	327,35	155,72**

* відхилення 2021/2018

** відхилення 2022/2021

Також відзначається зниження коефіцієнтів покриття ліквідності (LCR_{ВВ} та LCR_{ІВ}) у 2019-2021 роках: у 2021 році коефіцієнт покриття ліквідності за всіма валютами зменшився на 105,3% порівнюючи з 2019 роком, коефіцієнт покриття в іноземній валюті знизився на 61,73%. Проте вже у 2022 році спостерігається зростання обох показників: LCR_{ВВ} повернув собі 53,94%, а LCR_{ІВ} – 66,46%, тобто останній навіть перевищив рівень 2018 року. Більш суттєве зростання LCR_{ІВ} вказує на підвищення стійкості АТ «УКРСИББАНК» до короткострокових шоків ліквідності, що виникають через відтік іноземної валюти. Загалом зазначимо, що банк повній мірі виконує обидва ці нормативи (затверджене значення LCR – не менше 100%).

У 2022 році НБУ було заплановане припинення дії нормативу Н6 у зв'язку із завершенням впровадження нормативу чистого стабільного фінансування (NSFR). Індикатор NSFR став обов'язковим для банків у середині 2021 року і наприкінці 2021 року затверджене значення нормативу становило 90%. У 2022 році нормативне значення становило вже 100%. Проте аналіз нормативу NSFR показує, що банк повністю його виконує і навіть підвищує. Так зростання на кінець 2022 року становило 155,72% у порівнянні із 2021 роком. Це виявляє збалансованість активів і зобов'язань банку за термінами погашення, а також про те, що він орієнтується на

довгострокові, стабільні джерела фінансування та не залежать від короткострокового фондування.

Найпоширенішим методом аналізу процентного ризику банків є метод GAP, який базується на виділенні зобов'язань і вимог банків, вразливих до зміни відсоткових ставок.

Коефіцієнт GAP (Gap Ratio) встановлюється через відношення різниці між відсотковими активами та відсотковими зобов'язаннями до загального балансу банку. Формула для розрахунку коефіцієнта GAP може бути виражена так:

$$Gap\ Ratio = \frac{IRSA - IRSL}{TA}, \quad (2.1)$$

де IRSA (Interest Rate Sensitive Assets, або інтерес-чутливі активи) – це активи, вартість яких змінюється залежно від змін у рівні процентних ставок; IRSL (Interest Rate Sensitive Liabilities, або інтерес-чутливі зобов'язання) – це зобов'язання, вартість яких змінюється залежно від змін у рівні процентних ставок;

TA (Total Assets, або загальні активи) – сума всіх активів банку.

Отриманий результат показує, яка частина активів банку є «чутливою» до змін в рівні процентних ставок. Позитивний коефіцієнт GAP свідчить про перевагу відсоткових активів, негативне – про перевагу відсоткових зобов'язань, а значення близьке до нуля вказує на більш-менш збалансовану ситуацію.

Позитивне значення GAP характеризує, що банк має більше відсоткових активів, ніж відсоткових зобов'язань. Це може бути стратегічним вибором банку, оскільки відсоткові активи можуть генерувати більше доходу в умовах піднесення процентних ставок.

Однак важливо враховувати, що такий показник GAP може свідчити про певний рівень чутливості банку до змінення відсоткових ставок, і в разі

їх зменшення банк може зіткнутися з меншим прибутком від відсоткових операцій. У контексті керування процентним ризиком банк вживає заходи для зменшення чутливості до змін відсоткових ставок, таких як диверсифікація портфеля або застосування фінансових інструментів для захисту від ризику.

Для дослідження процентного ризику АТ «УКРСИББАНК» було проведено ряд розрахунків. Аналіз показників процентного ризику АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 роки (станом на кінець кожного року) представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз індикаторів процентного ризику АТ «УКРСИББАНК»

Назви показників	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018
Коефіцієнт GAP	0,064	0,047	0,066	0,061	0,062	-0,002
Рентабельність активів	0,05	0,05	0,02	0,02	0,03	-0,02
Чиста процентна маржа	0,07	0,08	0,05	0,05	0,06	-0,01
Чистий спред	15,34	21,59	10,07	8,30	12,64	-2,7
Рівень облікової ставки НБУ	0,18	0,135	0,06	0,09	0,25	0,07

Зобов'язання, вразливі до змінення відсоткових ставок, загалом мали тенденцію до зростання більш значними темпами, ніж аналогічні активи. Що вказує на скорочення активних операцій банку. Коефіцієнт GAP впродовж 2018-2022 років майже не змінювалося та становив близько 0,6.

Чиста процентна маржа зберігала тенденцію до зростання у 2018-2019 роках, після чого залишилася на рівні 0,05 і лише у 2022 році зросла до 0,06. Такий стан речей пояснюється коронавірусною кризою та воєнним вторгненням. Загалом додатні значення цього показника свідчать про перевищення відсоткових доходів над відсотковими платежами.

Щодо рентабельності загальних активів, то позитивний тренд спостерігався також у 2018-2019 роках після чого він знизився. Чистий спред

також збільшувався до 2019 року, потім знизився до 10,07 у 2020 році, а у 2021 році він впав до 8,3%, що було найменшим значенням за період. Проте всі показники мають певне пожвавлення у 2022 році.

Аналізування операційного ризику банку є важливим кроком в аналізі сукупності його ризиків діяльності. Для з'ясування рівня операційного ризику, його вимірювання і подальшого вибору методів управління використовується запропонована Базельським комітетом методика Базового індикатора (Basic Indicator). Суть цієї методики розпізнається в обчисленні добутку середнього чистого операційного доходу банків за останні роки та базового коефіцієнта (15%) [48]. За допомогою цього методу можна визначити розмір капіталу, необхідного для перекриття операційного ризику банку. За цим методом розмір операційного ризику встановлюється за формулою:

$$K = \frac{\sum GI_{1...n}}{n} \times \alpha, \quad (2.2)$$

де GI – річний чистий операційний дохід;

α – коефіцієнт, який встановлений на рівні 15%;

n – кількість років, у яких валовий дохід був позитивний.

Зростання операційного доходу впродовж звітного року свідчить про розвиток банків у волатильному середовищі. Це, в свою чергу, вказує на потенціал зростання операційного ризику.

Оцінку операційного ризику АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2022 роки (на кінець кожного року) надано в таблиці 2.10.

Чистий операційний дохід АТ «УКРСИББАНК» майже зріз удвічі з 2018 по 2022 рік. Основним драйвером зростання став чистий процентний дохід (зростання у 2,3 рази), що дозволило перекрити певне падіння чистого комісійного доходу (на 75 млн. грн.). Зростання чистого операційного доходу призвело до зростання капіталу, необхідного для перекриття операційного

ризик (на 598 млн. грн.). При цьому частка капіталу, необхідного для такого покриття, дещо скоротилася наприкінці 2022 року (на 1,6%).

Таблиця 2.10

Оцінка показників операційного ризику АТ «УКРСИББАНК»

Назви показників	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018
Усього чистого операційного доходу, млн. грн.	6401	7010	6087	6754	12575	6174
Чистий процентний дохід, млн. грн.	3881	4231	3348	33727	8773	4892
Чистий комісійний дохід, млн. грн.	1594	1676	1611	1903	1519	-75
Середнє значення операційного доходу, млн. грн.	5677	6706	6549	6421	9665	3988
Капітал на покриття операційного ризику, млн. грн.	852	1006	982	963	1450	598
Капітал банку, млн. грн.	6725	6779	8091	9545	13104	6379
Частка капіталу на покриття операційного ризику у капіталі банку, %	12,66	14,84	12,14	10,09	11,06	-1,60

Таке зниження даного показника може мати кілька потенційних наслідків і вказувати на різні аспекти фінансової стійкості та керування ризиками, а саме:

– зростання ризиків: зменшення частки капіталу, призначеного для перекриття операційного ризику, може збільшити вразливість банку перед потенційними втратами внаслідок операційних проблем чи непередбачуваних подій;

– зміни в рівні фінансової стійкості: чим менше капіталу виділяється на операційний ризик, тим менше залишається резервів для перекриття можливих втрат. Це впливає на загальну фінансову стійкість банку;

– регуляторні вимоги: якщо зменшення частки капіталу на операційний ризик приводить до невідповідності регуляторним вимогам (наприклад, вимогам Базельських акордів), банк може стати об’єктом регуляторного нагляду та може змушений вживати заходів для відновлення відповідності;

– необхідність ревізії стратегії: банк може переглянути свою стратегію керування ризиками та враховувати збільшення частки капіталу для операційного ризику як частину більш ефективної стратегії управління ризиками;

Загальною метою є забезпечення того, щоб банк мав достатні резерви капіталу для взяття на себе ризиків та витрат, які виникають через операційну діяльність.

Висновки до розділу 2

1. Результати дослідження фінансової діяльності АТ «УКРСИББАНК» виявили, що активи з 2018 по 2022 роки збільшувалися, а це визначає розширення інвестиційного простору банку (тобто банк щороку поповнює перелік активних операцій) і збільшення кількості клієнтів, що приносить банку високий рівень прибутку. Загалом з 2018 по 2022 роки вартість активів зросла у 2 рази та становила наприкінці періоду 113072947 тис. грн.

Серед статей активів за своїми розмірами найбільше привертають увагу три з них: кошти в інших банках, кредити і борги клієнтів, цінні папери й інвестиції. Отже, загалом структура активів свідчить про обережний підхід банку до їх якості. Більшість ресурсів спрямовується на формування кредитно-інвестиційного портфеля, тобто напрямів, які генерують більший дохід.

2. Структурно кредитний портфель банку в розрізі суб’єктності контрагентів в 2018-2022 роках суттєво не змінилася і, як і раніше, у кредитному портфелі цієї банківської установи переважає корпоративне кредитування: його частка у 2018 році становила 83,33%, у 2019-2021 роках

вона дещо зменшилася до 77-78%, проте у 2022 році відбулося її наступне збільшення до 88,92% від загального розміру кредитного портфеля банку. Отже, з'ясовано, що кредитна політика АТ «УКРСИББАНК» у 2018-2022 роках спрямована саме на роботу з юридичними особами.

У 2018-2022 роках кредити банку були переважно деноміновані в національній валюті. Оскільки споживчі кредити надаються лише в національній валюті, залишок заборгованості за кредитами фізичним особам, наданим в іноземній валюті, продовжував зменшуватися (загалом на 620845 тис. грн. за 2018-2022 рр.). У кредитуванні корпоративних клієнтів обсяги кредитування в національній валюті зросли майже з такою самою тенденцією. Таким чином, у структурних пропорціях кредитного портфеля продовжується загальний рух до дедоларизації.

Досліджуючи показники чистого доходу за певними групами операцій банку можна відзначити, що суттєвий вплив на чистий прибуток здійснює чистий процентний дохід, який включає доходи від кредитних й операцій з цінними паперами. В свою чергу, чистий комісійний дохід суттєво не впливає на зростання чистого прибутку, проте він має стійку тенденцію впродовж 2018-2022 рр., що дозволяє йому залишатися стабільним джерелом доходів для покриття мінімальних операційних витрат банку.

3. У 2018-2022 роках АТ «УКРСИББАНК» дотримувався всіх нормативів кредитного ризику та валютного ризиків. При виконанні нормативів ліквідності більш суттєве зростання LCR_{IV} вказує на підвищення стійкості АТ «УКРСИББАНК» до короткострокових шоків ліквідності, що виникають через відтік іноземної валюти. Аналіз нормативу NSFR показує, що банк повністю його виконує і навіть підвищує. Так зростання наприкінці 2022 року становило 155,72% у порівнянні із 2021 роком. Це виявляє збалансованість активів і зобов'язань банку за термінами погашення, а також про те, що він орієнтується на довгострокові, стабільні джерела фінансування та не залежать від короткострокового фондування.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. Організація процесу управління інвестиційним портфелем банку

Інвестиційну діяльність банків можна визначити як операції, в яких кредитні установи як інституційні інвестори вкладають власні чи залучені кошти на певний термін з метою придбання фінансових активів та отримання доходу.

Однак існує ще один економічний вимір інвестиційної діяльності банків, пов'язаний з виконанням ними іншої ролі – фінансового посередництва. Діючи як посередники, комерційні банки допомагають суб'єктам господарювання задовольнити їхні інвестиційні потреби. У ринковій економіці попит на послуги інвестиції виникає у формі фінансових ресурсів. Крім того, кредитні установи надають можливість спрямовувати заощадження та накопичення в інвестиції.

Важливою складовою діяльності банків є формування ефективної інвестиційної політики. Це комплекс певних заходів, спрямованих на розробку та реалізацію стратегії управління інвестиційним портфелем, що передбачає досягнення оптимальних пропорцій прямих і портфельних інвестицій для забезпечення ефективної діяльності, підвищення результативності операцій та угод, керування ризиками й ліквідністю балансу. Центральним елементом інвестиційної політики є формування стратегії і тактики керування валютно-фінансовим портфелем банку, до складу якого поряд з іншими елементами входить інвестиційний портфель [14].

Інвестиційні операції здійснюються банками за рахунок власних, залучених і запозичених ресурсів. Основним напрямом інвестиційних операцій більшості кредитних установ є вкладення грошей у цінні папери. Як інвестиційні консультанти інвестиційні банки здійснюють на договірних

засадах певні види діяльності: технічний і фундаментальний аналіз ринку, розробка стратегій виходу на фондовий ринок, інвестиційних стратегій, розробка механізмів фінансування через фондовий ринок, андеррайтингові операції (розміщення випусків цінних паперів, розробка, організація та супровід процедур лістингу на фондовій біржі), розробка портфельних інвестиційних стратегій, аналіз діяльності емітентів, ефективність інвестиційних інструментів тощо.

У банківській практиці під інвестиційним портфелем розпізнають набір цінних паперів у власності кредитної установи і є цілісною частиною її системи управління. Різні інвестиційні параметри цінних паперів дають змогу формувати всілякі портфелі цінних паперів і кожен з них має певний ризик і дохідність [20].

Послідовність створення інвестиційного портфеля проілюстровано на рисунку 3.1.

Інвестиційний портфель банку класифікується на три типи, залежно від джерел доходу:

1) портфелі зростання – інвестиційні портфелі цінних паперів, сформовані з акцій компаній різних галузей економіки, курсова вартість яких має тенденцію до зростання. Основною метою цього типу портфеля є підвищення вартості капіталу та отримання дивідендного доходу.

Існує три типи портфелів, що входять до цієї групи, які характеризуються темпами зростання:

– портфелі агресивного зростання (мета – максимізувати приріст капіталу, інвестованого в купівлю акцій);

– портфелі консервативного зростання (низькі, але стабільні темпи піднесення курсової вартості акцій у складі портфеля);

– портфелі середньострокового зростання (поєднують інвестиційні параметри портфелів активного та консервативного зростання) [31].

2) портфель доходу – інвестиційний портфель цінних паперів, орієнтований на отримання високого доходу у вигляді дивідендів та

процентних платежів. Цей портфель включає папери з помірним піднесенням курсової вартості та високою дивідендною доходністю.

Рис. 3.1. Процес формування інвестиційного портфеля банку

Метою цього типу інвестиційного портфеля постає отримання необхідного рівня доходу, розмір якого відповідає мінімальному рівню ризику, що підходить для консервативних інвесторів. Цей тип портфеля включає наступні види:

- портфелі зі звичайним доходом (формується переважно з високонадійних паперів, які приносять середній дохід при мінімальних рівнях ризику);

- портфелі дохідних цінних паперів (формується з дохідних паперів і приносять високий дохід при середніх рівнях ризику).

3) портфелі цінних паперів зростання та доходу – інвестиційні портфелі цінних паперів, сформовані банками для зменшення ризику потенційних втрат на фондовому ринку через падіння валютних курсів або зниження дивідендних і процентних виплат.

На практиці цей портфель може бути наступних типів:

– портфелі подвійного призначення (складаються переважно з інструментів фондового ринку, що приносять більший дохід при збільшенні вкладеного капіталу);

– збалансовані портфелі (містять інструменти, курсова вартість яких стрімко зростає, та дохідні цінні папери).

Процес управління інвестиційними портфелями провадиться в рамках керування активами і пасивами банків для досягнення загальної мети створення – отримання доходу [31].

Інвестиційний портфель цінних паперів здійснює три взаємопов'язані функції:

1) збільшення вартості портфеля – досягається за рахунок звичайного доходу від цінних паперів і зростання вартості курсу на фондовому ринку. Специфічними джерелами регулярного доходу є спекулятивна торгівля високоризиковими ринковими інструментами, що характеризуються волатильністю ринків.

2) формування резервів ліквідності – короткострокові депозити та депозити до запитання становлять значну частку банківських ресурсів, проте власники можуть забрати їх у будь-який момент.

Банки можуть значно полегшити операції з управління ліквідністю, оскільки ліквідні інструменти можна швидко продати на фондовому ринку або використати як заставу при отриманні кредитів на міжбанківському ринку чи від НБУ. Для формування резервів ліквідності використовуються надійні фінансові інструменти, переважно державні облігації чи цінні папери першокласних емітентів, які мають стабільні та ліквідні ринки, а також встановлені процедури укладання та виконання валютних угод.

3) забезпечення участі в управлінні підприємствами та організаціями, в яких кредитні установи мають інтерес. Ця функція забезпечення участі в управлінні компаніями здійснюється безпосередньо через придбання пакетів акцій з правами голосу. Можливість такої участі є фактором, що знижує кредитний ризик і дозволяє банкам отримувати додатковий дохід при наданні кредитів таким клієнтам чи інших банківських послуг [47].

Контроль за діяльністю дочірньої фінансової установи через володіння її акціями посилює контроль над ринком, обмежуючи при цьому власні ризики банку. Кредитні установи мають право самостійно визначати порядок формування кожного виду портфеля та розкривати його характеристики і порядок формування в документах щодо облікової політики. У разі зміни мети їх придбання цінні папери виключаються з одного інвестиційного портфеля й переводяться до іншого [31].

Цінні папери, безпосередньо включені до інвестиційного портфеля, не можливо відразу реалізувати. Вони мають бути переведені до торгового інвестиційного портфеля й переоцінені.

Відбором фінансових інструментів, що включаються до набору власного інвестиційного портфеля, як правило, займається фінансово-дилінговий департамент. До цього процесу залучається аналітичний департамент кредитної установи, який аналізує ринок, прогнозує ключові макроекономічні показники, встановлює інвестиційні ліміти за кожним видом активів і бере участь в управлінні та плануванні структури активів і пасивів банку [5].

Механізм ухвалення стратегічних рішень в інвестиційній діяльності належить до компетенції правління кредитної установи, яке в подальшому встановлює ліміти інвестування в інструменти фондового ринку. Правління кредитної установи розробляє та затверджує річний фінансовий план. У річному фінансовому плані розраховується і представляється дохідність інвестиційної діяльності на наступний звітний рік. Попередні інвестиційні орієнтири, підготовлені правлінням, коригуються комітетом з управління

активами й пасивами шляхом встановлення конкретних інвестиційних лімітів, строків їх погашення, ступеня ризику, прибутковості та інших параметрів.

Управління портфелем можна розділити на два рівні: оперативний та стратегічний. На стратегічному рівні за допомогою макроекономічних прогнозів і з урахуванням експертних оцінок встановлюються основні орієнтири для інвестування: ліміти ризику, структура портфеля та продуктів, рівень прибутковості, терміновість інвестиційного портфеля тощо.

На операційному рівні відбувається поточне управління портфелем, виходячи з встановлених лімітів і поточної економічної ситуації. Відповідно з банківським законодавством, прийнятою кредитною установою інвестиційною стратегією та обраного типу інвестиційної політики складається внутрішньобанківський документ, що регламентує інвестиційну діяльність на фондовому ринку [31].

Отже, інвестиційна діяльність банків має подвійну природу. Якщо уявляти інвестиційну діяльність з погляду банківської установи як економічного суб'єкта, то вона спрямована на збільшення доходу. Ефект інвестиційної діяльності з макроекономічного погляду полягає в капіталізації суспільного капіталу.

3.2. Оновлення підходів до управління кредитними ризиками банку

Останнім часом банки у багатьох країнах займаються переглядом своїх можливостей у сфері керування ризиками. Швидкий розвиток та ускладнення фінансового ринку поряд із зростанням конкурентів стали важливими причинами для збільшення успішності управління ризиками. Різні ризики, з якими працює банк, включають кредитний, процентний та операційний ризики. Серед цих трьох кредитний ризик вважається найвищим ризиком саме для банків. Кредитні цикли у банку не можна ігнорувати, а пов'язаний із ними кредитний ризик має бути ретельно вивчений та проаналізований.

Концепція управління ризиками відображає підхід банку до керування ризиками та спрямована на створення всеосяжної системи моніторингу, управління та звітності, що дозволяє своєчасно та ефективно виявляти ризики, керувати та здійснювати нагляд за ними. Ця структура також спрямована на створення систем і процедур для активного зменшення пов'язаних з цим ризиків та оптимізації ресурсів не тільки для захисту банку, а й для забезпечення віддачі, порівнянної з прийнятими профілями ризиків. Управління системою здійснюється на основі різних стратегій та заходів керування ризиками, які періодично оновлюються для керівництва та ради банку. Менеджмент кредитних ризиків великих банків можна визначити як практику зменшення збитків, розуміючи достатність капіталу банку та резервів під втрати кредиту у будь-який час. Основна мета полягає у підвищенні норми прибутку, скоригованого на ризик шляхом збереження кредитного ризику в межах прийнятних параметрів.

Ідентифікація кредитного ризику відбувається з допомогою мозкових штурмів, контрольного списку, аналізу звітів та аналізу історичних даних. Також досліджуються послужний список, достовірність, дані про платежі та інше. Більшість поширених причин кредитного ризику – якість кредитів, невідповідність активів зобов'язанням, шахрайство та політика управління ризиком кредитування, датована заднім числом. Що стосується впливу якості кредиту на активи, то встановлено, що якщо якість кредиту погана, це може бути дуже ризиковано для банку. Кредит є активом банку, але, якщо позика, взята будь-якою людиною або організацією, не буде погашена у встановлені терміни, це може призвести до того, що кредит буде поганим активом. Саме тому банки перевіряють кредитоспроможність особи чи організації до надання кредиту.

Оцінка ризиків може здійснюватися шляхом присвоєння кредитного рейтингу, в якому вказуватиметься тризначне число і який має враховувати найпершу кредитну операцію. Це допомагає в аналізі шляхом відстеження

історії платежів, використання кредиту, касових операцій, податкових питань та запитів про кредитний рейтинг.

Надійність позичальника оцінюється так:

- відмінний кредит: кредитні рейтинги понад 800;
- дуже хороший кредит: кредитні рейтинги між 750 та 800;
- гарний кредит: кредитні рейтинги між 700 та 750;
- справедливий кредит: кредитний рейтинг від 650 до 700;
- поганий кредит: кредитні рейтинги між 600 та 650;
- дуже поганий кредит: кредитні рейтинги нижче 600.

Матриця кредитних ризиків також може використовуватися для позначення рахунку клієнта в портфелі ризиків (рис. 3.2). При агрегуванні цих окремих показників ризиків дається загальне уявлення про кредитний ризик портфеля дебіторської заборгованості. У ньому розглядаються переваги комплексного підходу, необхідність розробки планів пом'якшення ризиків, що відповідають кожній з характеристик ризиків, та відстежуються зміни дебіторської заборгованості з часом.

Зазначена матриця кредитного ризику може бути побудована на основі фінансового стану та платіжних звичок:

– сектор 1 (зразковий) – енергійна фінансова позиція, що поєднується зі звичкою платити вчасно. Це ідеальний профіль кредитного ризику. Клієнтів, які займають місце в цій групі, не так вже й багато, отже необхідно докласти певні зусилля, щоб їх утримати;

– сектор 2 (під наглядом) активна фінансова позиція, але зі звичкою повільно платити. Будуть проблеми при зборі платежів від цих клієнтів, і це не через те, що вони не мають жодних засобів для цього. Для цієї групи життєво важливо визнати їх платіжні процеси та привести їх у відповідність до процесу збору для них. Отже, добрі стосунки з клієнтом – це зиск для банку;

– сектор 3 (сумнівний) пунктуальна платіжна звичка, але слабке фінансове становище. Вони можуть не мати хорошого доходу, але

зацікавлені у погашенні боргів. Оскільки їхнє грошове становище не настільки добре, важливо стежити за їхніми операціями та помічати ознаки, що вказують на будь-яке зниження їхнього фінансового стану;

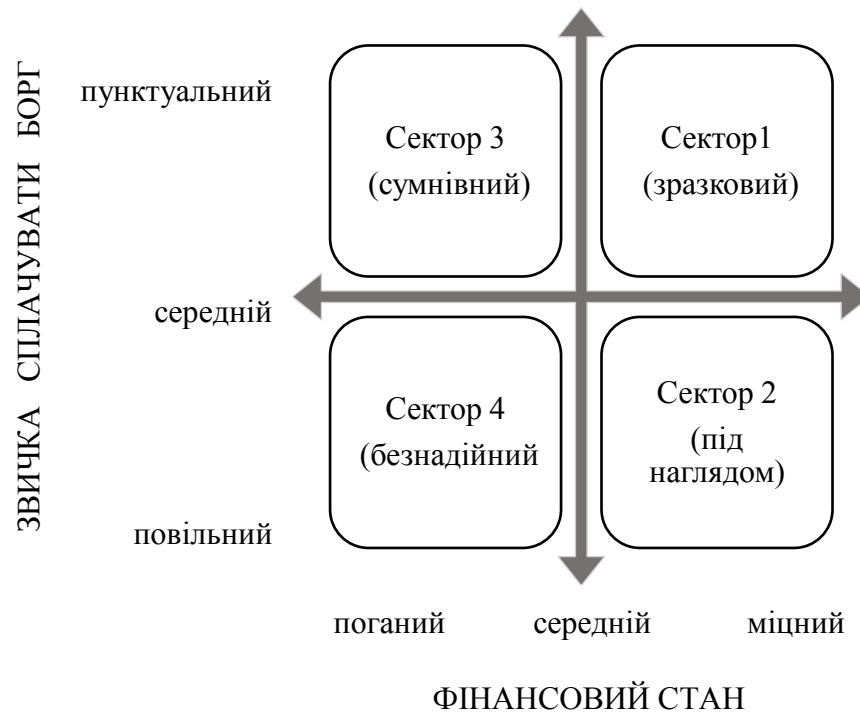

Рис. 3.2. Матриця кредитного ризику

– сектор 4 (безнадійний) – звичка повільної оплати зі слабким фінансовим становищем. Ці клієнти не підходять для отримання кредиту, тому банк має бути дуже обережним у спілкуванні з ними. Найкраще мати заставу чи цінний папір, які будуть корисні, як і встановлення суворих кредитних лімітів.

Банки також можуть використовувати підхід, що має назву 5С, щоб мінімізувати ризик шляхом інтелектуального аналізу даних клієнтів щодо позики. Чинники 5С такі:

- Capital (капітал);
- Capacity (фінансова стійкість);
- Collateral (забезпечення);
- Character (репутація позичальника);
- Condition (умови кредитування).

Моніторинг ризиків може здійснюватися відповідно до запобіжних норм, передбачених урядом країни знаходження банку для окремих позичальників і для груп позичальників. Крім того, існують суттєві ризики, передбачені кредитною політикою для окремих позичальників і груп позичальників. Моніторинг ризиків може здійснюватися також шляхом розгляду звіту, поданого раді директорів комітетом з управління ризиками.

Облік ризиків здійснюється за допомогою всіляких методів, таких як проведення раціональної кредитної політики та створення систем оцінки кредитів. Гаранційно-заставне забезпечення можуть також призначати як фактори, що знижують ризик, за якими слідують належна документація, нагляд, подальші заходи та контроль за авансами. Механізм перегляду позички також може грати життєво важливу роль обробці ризиків.

Можна узагальнити, що більш успішне управління кредитними ризиками дає можливість значно покращити загальні показники та забезпечити конкурентні переваги у глобальній економіці. Найкраще управління кредитним ризиком знижує фінансовий ризик і приносить банку дохід, що підвищує його прибутковість, а як тільки банк перебуває в хорошому стані, економіка країни стає сильнішою і це переростає у ВВП країни. Таким чином, існує симбіотичний зв'язок. Тому все більшу роль відіграють ефективні методи управління ризиками. Головна мета ефективного управління кредитним ризиком має полягати у збереженні ключових компонентів передових практик, які використовуються у всьому світі та застосовуються повсюдно.

3.3. Формування структури кредитного портфеля, оптимальної з погляду його якості

У нинішніх складних соціально-економічних умовах беззаперечною є необхідність підвищеної уваги до якості корпоративного портфеля кредитів і методів управління ним. Менеджмент якості портфеля кредитів банку – це

механізм скорочення кредитного ризику його діяльності. Завданням такого механізму є організація ефективного кредитування для мінімізації збитків, забезпечення банківських резервів та отримання відсотків за користування позикою.

В економічній літературі підкреслюється, що, будучи провідним елементом ефективної діяльності банку, кредитний портфель потребує належного контролю та управління. При цьому розглядаються 3 головні методи управління: диверсифікація, лімітування та створення резервів під можливі втрати з позик. Диверсифікація, у свою чергу, ділиться на чотири її різновиди: портфельна (розосередження позичок поміж різноманітних категорій позичальників), географічна (розподілення кредитних ресурсів поміж компаніями, що знаходяться на різних територіях), галузева (розподілення кредитів поміж позичальниками різних галузей економіки), а також заснована на різних термінах надання та повернення позик. В якості важливого елемента стратегії управління портфелем виділяються також раціонування (ліміти кредитного ризику та ліміти кредитування) та способи забезпечення повернення кредиту (застава та порука). Також наголошується на цінності здійснення регулярних тестів наданих кредитів з позиції їх повернення за допомогою моніторингу стану позичальника, контролю за цільовими ринками та ситуацією в економіці країни, ранньої діагностики проблемних кредитів.

Як елемент керування кредитним портфелем для зниження його ризику відзначається зміна структури портфеля шляхом збільшення частки роздрібного сегмента та малого бізнесу при зменшенні частки кредитів великих і надвеликих клієнтів. Разом з тим явно недооцінюється важливість структурного конструювання кредитного портфеля з позиції категорії якості позичок. Нижче пропонується обґрунтування такого підходу для побудови кредитного портфеля юридичних осіб.

До проблем керування кредитним портфелем і причин, що сприяють його вразливості, належать:

- безсистемність формування портфеля кредитів, викликана, зокрема, слабкою орієнтацією менеджменту на розроблену в банку стратегію;
- відсутність відповідного досвіду у керівників, відповідальних за формування системного підходу, що виражається, зокрема, у неефективному використанні результатів аналізу виданих кредитів;
- недоліки системи внутрішнього контролінгу;
- проблеми при формуванні резервів під можливі втрати з позик;
- низький рівень інформаційного забезпечення;
- недостатнє впровадження якісних форм забезпечення за виданою позицією, неправильна оцінка реальної кредитоспроможності позичальника, слабкий контроль за цілями використанням кредиту;
- надмірно консервативний аналіз якості портфеля кредитів, який часом недостовірно відображає реалії практики;
- відсутність виділення регулятором будь-яких обов'язкових стандартів управління всім комерційним банкам, оскільки є складним об'єднати всі типи і види існуючих банківських моделей. У кожному банку існують свої підходи та методи, що визначають як критерії оцінки потенційних позичальників, так і програми кредитування.

Мінімізація ризику банківського портфеля кредитів досягається шляхом удосконалення управління його якістю. Як було зазначено, одним із центральних елементів такого управління є формування оптимальної, з точки зору питомої ваги різних за категорією якості позичок, структури сукупного портфеля кредитів задля скорочення його ризику. Для обґрунтування цієї тези зробимо нижченаведені розрахунки.

Ризик є найважливішим критерієм якості портфеля кредитів. Тому, для підтримки портфеля у стабільному стані необхідно оцінювати рівень ризику як окремих виданих позичок, а й портфеля загалом. Розглянемо величину ризику портфеля кредитів на прикладі даних АТ «УКРСИББАНК», для чого спочатку розрахуємо очікуваний обсяг втрат за кредитним портфелем. Очікуваний обсяг втрат є важливою кількісною характеристикою кредитного

ризика, бо він є центром розподілу ймовірностей ризику, показуючи найбільш ймовірні значення його рівня, і обчислюється за формулою 3.1:

$$S_p = \sum_{i=1}^n S_i \times p_i(c), \quad (3.1)$$

де S_i – сума позичкової заборгованості за i -ю групою кредитів за рівнем

ризика, $i = 1, 2, 3, \dots, n$;

n – кількість груп активів за рівнем ризику;

$p_i(c)$ – ступінь ризику за i -ю групою кредитів за рівнем ризику, %.

Результати обчислень представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Розрахунок очікуваної величини збитків кредитного портфеля банку

Категорія якості	Вид позичкової заборгованості	Величина активу, млн. грн. (S_i)	Ймовірність виникнення збитків, % ($p_i(c)$)	$S_i \times p_i(c)$
I (вища)	стандартні	944773,821	0	0
II	нестандартні	814941,992	20	162988,398
III	сумнівні	175046,931	50	87523,466
IV	проблемні	13564,392	75	10173,294
V	безнадійні	41192,117	100	41192,117
Всього		1989519,253		301877,275

Оскільки це всього лише загальна кількісна характеристика, цей показник не можливо застосовувати для ухвалення рішень про застосування основних заходів щодо регулювання ризику портфеля кредитів з метою піднесення його якості (диверсифікація, концентрація та ін.). Тому необхідно розрахувати середньозважений ризик кредитного портфеля L (формула 3.2), дисперсію V_p (формула 3.3) та середньоквадратичне відхилення $v(p)$ (формула 3.4).

$$L = \frac{S_p}{\sum S_i} = \frac{301877,275}{1989519,253} = 0,1517 = 15,17\% \quad (3.2)$$

$$V_p = \sum_{i=1}^n S_i \times \frac{(p_i(c) - L)^2}{\sum_{i=1}^n S_i} = 0,0399 \quad (3.3)$$

$$v(p) = \sqrt{V_p} = 0,1997 \quad (3.4)$$

Середньозважений ризик портфеля дорівнює 15,17%, що характеризує його невисокий рівень. Дисперсія становила 0,0399, середньоквадратичне відхилення 0,1997, тобто ризик цього кредитного портфеля показує відхилення від середнього значення у середньому на 19,97%.

Для більш точного визначення ступеня кредитного ризику портфеля також були розраховані позитивна та негативна семіваріація та коефіцієнт асиметрії (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Показники рівня ризику кредитного портфеля банку

Показник	Значення
Очікуваний розмір збитків за портфелем, млн. грн.	301877,275
Середньозважений кредитний портфель, %	15,17
Дисперсія ризиків	0,0399
Середньоквадратичне відхилення ризиків	0,1997
Позитивна семіваріація	0,0109
Негативна семіваріація	0,029
Коефіцієнт асиметрії	2,033

Щоб зрозуміти, як зміняться показники рівня ризику портфеля кредитів банку, якщо змінити структуру позичок, що входять до нього, за ступенем ризику, розрахуємо ці показники для оптимізації пропорцій портфеля кредитів, яка виглядатиме так (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Проект розподілу кредитного портфеля банку за рівнем ризику

Категорія якості	Вид позичкової заборгованості	Ймовірність виникнення збитків, % (p_i (с))	Питома вага активу		
			Фактична	Проектна	Абсолютне відхилення
I (вища)	стандартні	0	47,875	47	0,875
II	нестандартні	20	40,962	42	-1,038
III	сумнівні	50	8,798	10	-1,202
IV	проблемні	75	0,682	1	-0,318
V	безнадійні	100	2,07	0	2,07
Всього			100	100	

На основі запропонованої структури портфеля кредитів банку, яка є найбільш оптимальною, було з'ясовано певні результати розрахунку рівня ризику, що подані в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Показники кредитного ризику фактичної і проєктованої структури кредитного портфеля банку

Показник	Значення		
	Факт	Проект	Абсолютне відхилення
Очікуваний розмір збитків за портфелем, млн. грн.	301877,275	281516,974	-20360,301
Середньозважений кредитний портфель, %	15,17	14,15	-1,02
Дисперсія ризиків	0,0399	0,0274	-0,0125
Середньоквадратичне відхилення ризиків	0,1997	0,1655	-0,0342
Позитивна семіваріація	0,0109	0,0094	-0,0015
Негативна семіваріація	0,029	0,018	-0,011
Коефіцієнт асиметрії	2,033	1,2374	-0,7958

Результати обчислень дозволяють сформулювати висновок, що скоригований варіант оптимальної пропорції портфеля кредитів банку дозволяє досягти наступних результатів:

- по-перше, очікувана величина втрат по позиках зменшиться на 20360,3 млн. грн.;
- по-друге, банк скоротить середньозважений кредитний ризик за портфелем на 1,02%;
- по-третє, відхилення ризику портфеля буде менше на 0,0342;
- по-четверте, зменшиться позитивна та негативна семіваріація;
- по-п'яте, зменшиться коефіцієнт асиметрії з 2,033 до 1,2374.

Таким чином, зроблені обчислення та отримані результати підтверджують припущення про те, що сукупний ризик портфеля можливо знизити завдяки зміні його структури.

При цьому в даному випадку було запропоновано структуру портфеля, де найбільшу частку склали стандартні (47%) та нестандартні позички (42%), а частка безнадійних позичок склала 0%. Позбутися їх, підвищуючи цим якість портфеля кредитів, можна різними шляхами, серед яких продаж боргу дочірній організації за неринковою ціною; продаж боргу третій особі за договором цесії, коли від цедента (банку) переходять усі права вимоги цесіонарію (третій особі) щодо заборгованості боржника; продаж боргу колекторському агентству.

Наразі при визначенні категорії якості кредиту, що видається, з метою оцінки можливих ризиків і величини формованих резервів, на практиці враховуються тільки фінансовий стан позичальника і рівень боргу, що ним обслуговується. Як нам здається, це недостатньо досконалий підхід до оцінки ризику, оскільки не враховуються, наприклад, терміни, цілі кредиту, можливості його погашення, які також впливають на рівень ризику можливого неповернення позички і, відповідно, на величину резервів, що формуються.

Таким чином, ключовим елементом управління корпоративним кредитним портфелем є формування його структури за ознакою частки позик певної категорії якості. У цьому контексті підтверджено відповідними розрахунками припущення про те, що сукупний ризик портфеля можна

знизити завдяки зміні його структури. Крім цього, покращити управління своїм портфелем кредитів банк може шляхом покращення системи оцінки позичальників при видачі позички, враховуючи ризики, пов'язані з її тривалістю та метою отримання, а також беручи до уваги валютні ризики, якщо позичка видається в іноземній валюті.

Висновки до розділу 3

1. Механізм ухвалення стратегічних рішень в інвестиційній діяльності належить до компетенції правління кредитної установи, яке в подальшому встановлює ліміти інвестування в фондові інструменти. Правління кредитної установи розробляє та затверджує річний фінансовий план. У річному фінансовому плані розраховується і представляється дохідність інвестиційної діяльності на наступний звітний рік. Попередні інвестиційні орієнтири, підготовлені правлінням, коригуються комітетом з управління активами й пасивами шляхом встановлення конкретних інвестиційних лімітів, строків їх погашення, ступеня ризику, прибутковості та інших параметрів.

Управління портфелем можна розділити на два рівні: оперативний та стратегічний. На стратегічному рівні за допомогою макроекономічних прогнозів і з урахуванням експертних оцінок встановлюються основні орієнтири для інвестування: ліміти ризику, структура портфеля та продуктів, рівень прибутковості, терміновість інвестиційного портфеля тощо. На операційному рівні відбувається поточне управління портфелем, виходячи з встановлених лімітів і поточної економічної ситуації. Відповідно з банківським законодавством, прийнятою кредитною установою інвестиційною стратегією та обраного типу інвестиційної політики складається внутрішньобанківський документ, що регламентує інвестиційну діяльність на фондовому ринку.

2. Концепція управління ризиками відображає підхід банку до керування ризиками та спрямована на створення всеосяжної системи

моніторингу, управління та звітності, що дозволяє своєчасно та ефективно виявляти ризики, керувати та здійснювати нагляд за ними. Ця структура також спрямована на створення систем і процедур для активного зменшення пов'язаних з цим ризиків та оптимізації ресурсів не тільки для захисту банку, а й для забезпечення віддачі, порівнянної з прийнятими профілями ризиків. Управління системою здійснюється на основі різних стратегій та заходів керування ризиками, які періодично оновлюються для керівництва та ради банку. Управління кредитними ризиками великих банків можна визначити як практику зменшення збитків, розуміючи достатність капіталу банку і резервів під втрати кредиту у будь-який час. Основна мета полягає у підвищенні норми прибутку, скоригованого на ризик шляхом збереження кредитного ризику в межах прийнятних параметрів.

3. Мінімізація ризику банківського портфеля кредитів досягається шляхом удосконалення управління його якістю. Одним із центральних елементів такого управління є формування оптимальної, з точки зору питомої ваги різних за категорією якості позичок, структури сукупного портфеля кредитів для зниження його ризику.

Результати обчислень дозволяють сформулювати висновок, що скоригований варіант оптимальної пропорції портфеля кредитів банку дозволяє досягти наступних результатів: очікувана величина втрат по позиках зменшиться на 20360,3 млн. грн.; банк скоротить середньозважений кредитний ризик за портфелем на 1,02%; відхилення ризику портфеля буде менше на 0,0342; зменшиться позитивна та негативна семіваріація; зменшиться коефіцієнт асиметрії з 2,033 до 1,2374. Таким чином, зроблені обчислення та отримані результати підтверджують припущення про те, що сукупний ризик портфеля можливо знизити завдяки зміні його структури.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

За підсумками дослідження управління активними операціями банку з метою його вдосконалення були встановлені наступні висновки:

1. Менеджмент активів банку спрямований на створення раціонального балансу поміж різними цілями та ризиками, щоб забезпечити стійкість та стабільність банківської діяльності при постійних змінах на фінансових ринках. Управління активами банку ґрунтується на ряді принципів, спрямованих на досягнення фінансової стійкості, оптимізацію доходів та керування ризиками.

2. Метою активних операцій є генерація прибутку банку, забезпечення ліквідності й результативного використання всіх його ресурсів. Такі операції дозволяють банку активно участь у фінансових ринках та економіці, сприяючи економічному розвитку. Менеджмент активних операцій банку включає різні підходи і стратегії, які дозволяють ефективно використовувати активи для досягнення фінансових цілей, забезпечення стійкості. Ці підходи можуть комбінуватися банком залежно від наявних умов і стратегічних цілей.

3. Ризик активних операцій банку визначається як можливість виникнення втрат або негативних наслідків від операцій, що стосуються активів банку. Цей ризик з'являється через небезпеки, що пов'язуються із кредитуванням, інвестиціями, управлінням ліквідністю та всілякими активними операціями, які банк здійснює в своєму фінансовому портфелі. Управління ризиками активних операцій банку об'єднує використання різноманітних методів та стратегій для ідентифікації, оцінки, моніторингу та керування всілякими видами ризиків.

4. Результати дослідження фінансової діяльності АТ «УКРСИББАНК» виявили, що активи з 2018 по 2022 роки збільшувалися, а це визначає розширення інвестиційного простору банку (тобто банк щороку поповнює перелік активних операцій) і збільшення кількості клієнтів, що приносить

банку високий рівень прибутку. Загалом з 2018 по 2022 роки вартість активів зросла у 2 рази та становила наприкінці періоду 113072947 тис. грн. Серед статей активів за своїми розмірами найбільше привертають увагу три з них: кошти в інших банках, кредити і борги клієнтів, цінні папери й інвестиції. Отже, загалом структура активів свідчить про обережний підхід банку до їх якості. Більшість ресурсів спрямовується на формування кредитно-інвестиційного портфеля, тобто напрямів, які генерують більший дохід.

5. Структурно кредитний портфель банку в розрізі суб'єктності контрагентів в 2018-2022 роках суттєво не змінилася і, як і раніше, у кредитному портфелі цієї банківської установи переважає корпоративне кредитування. Отже, з'ясовано, що кредитна політика АТ «УКРСИББАНК» у 2018-2022 роках спрямована саме на роботу з юридичними особами. Досліджуючи показники чистого доходу за певними групами операцій банку можна відзначити, що суттєвий вплив на чистий прибуток здійснює чистий процентний дохід, який включає доходи від кредитних й операцій з цінними паперами. В свою чергу, чистий комісійний дохід суттєво не впливає на зростання чистого прибутку, проте він має стійку тенденцію впродовж 2018-2022 рр., що дозволяє йому залишатися стабільним джерелом доходів для покриття мінімальних операційних витрат банку.

6. У 2018-2022 роках АТ «УКРСИББАНК» дотримувався всіх нормативів кредитного ризику та валютного ризиків. При виконанні нормативів ліквідності більш суттєве зростання LCRIB вказує на підвищення стійкості АТ «УКРСИББАНК» до короткострокових шоків ліквідності, що виникають через відтік іноземної валюти. Аналіз нормативу NSFR показує, що банк повністю його виконує і навіть підвищує.

7. Механізм ухвалення стратегічних рішень в інвестиційній діяльності належить до компетенції правління кредитної установи, яке в подальшому встановлює ліміти інвестування в фондові інструменти. Правління кредитної установи розробляє та затверджує річний фінансовий план. У річному фінансовому плані розраховується і представляється дохідність інвестиційної

діяльності на наступний звітний рік. Попередні інвестиційні орієнтири, підготовлені правлінням, коригуються комітетом з управління активами й пасивами шляхом встановлення конкретних інвестиційних лімітів, строків їх погашення, ступеня ризику, прибутковості та інших параметрів.

8. Концепція управління ризиками відображає підхід банку до керування ризиками та спрямована на створення всеосяжної системи моніторингу, управління та звітності, що дозволяє своєчасно та ефективно виявляти ризики, керувати та здійснювати нагляд за ними. Ця структура також спрямована на створення систем і процедур для активного зменшення пов'язаних з цим ризиків та оптимізації ресурсів не тільки для захисту банку, а й для забезпечення віддачі, порівнянної з прийнятими профілями ризиків. Управління системою здійснюється на основі різних стратегій та заходів керування ризиками, які періодично оновлюються для керівництва та ради банку. Управління кредитними ризиками великих банків можна визначити як практику зменшення збитків, розуміючи достатність капіталу банку і резервів під втрати кредиту у будь-який час. Основна мета полягає у підвищенні норми прибутку, скоригованого на ризик шляхом збереження кредитного ризику в межах прийнятних параметрів.

9. Мінімізація ризику банківського портфеля кредитів досягається шляхом удосконалення управління його якістю. Одним із центральних елементів такого управління є формування оптимальної, з точки зору питомої ваги різних за категорією якості позичок, структури сукупного портфеля кредитів для зниження його ризику. Результати обчислень дозволяють сформулювати висновок, що скоригований варіант оптимальної пропорції портфеля кредитів банку дозволяє досягти наступних результатів: очікувана величина втрат по позиках зменшиться на 20360,3 млн. грн.; банк скоротить середньозважений кредитний ризик за портфелем на 1,02%. Таким чином, зроблені обчислення та отримані результати підтверджують припущення про те, що сукупний ризик портфеля можливо знизити завдяки зміні його структури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрос С.В., Герасимчук В.Г. Механізм врегулювання проблемних банківських кредитів в умовах війни. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2023. № 1 (65). С. 12-25. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No1/12.pdf>.
2. Барановський О.І., Путінцева Т.В. Місце і роль ліквідності комерційних банків у забезпеченні їх фінансової безпеки. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2020. Т. 3, № 34. С. 4-17. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i34.215347>.
3. Безвух С.В. Ліквідність банку: сутність та фактори впливу. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2015/48.pdf
4. Блащук-Дев'яткіна Н., Маруніч К. Управління ліквідністю банків. *Молодий вчений*. 2023. № 9 (121). С. 7-12. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-2>
5. Бондарчук М.К., Ющик Ю.В. Стратегічні напрями управління активами і пасивами банку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки*. 2022. № 7. С. 198-203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2022_7_21.
6. Борисова Л. Є., Мамуненко М. С. Сучасні напрями розвитку вітчизняних банківських операцій з цінними паперами. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2021. Вип. 2 (103). С. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-6>
7. Водолазська О.А., Таран Т.В. Вплив кредитування на доходність банків в Україні. *Агросвіт*. 2023. № 22. С. 71-77. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.22.71>
8. Гагауз В.М., Коваленко В.В., Кузнєцова Л.В. Управління забезпеченням банківських позичок: теоретичний та практичний аспекти: монографія. Харків: Вид-во «Діса плюс», 2016. 204 с.

9. Грабчук О.М., Марецька О.С. Забезпечення ефективності функціонування механізму активних банківських операцій в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. №22. С. 75-80. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.22.75>

10. Дзюблюк О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 8-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2023_3_3.

11. Дзюблюк О.В., Рудан В.Я. Управління ліквідністю банківської системи України : монографія. Тернопіль : Вектор, 2016. 290 с.

12. Довгань Ж.М. Менеджмент у банку: підруч. Тернопіль: Економічна думка, 2017. 512 с.

13. Еркес О.Є., Гордієнко Т.М. Нові нормативи ліквідності в системі ризикоорієнтованого нагляду за діяльністю банків України. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. № 20. С. 635–642.

14. Жердецька Л. В. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків України на фондовому ринку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 9-10 (286-287). С. 11-17. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-11-174>.

15. Журавльова Т.О., Макаренко Ю.П., Турова Л.Л, Сірко А.Ю. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.

16. Зайцева І.Ю., Бобров Ю.І. Розвиток активних операцій комерційних банків. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020-2021. № 72-73. С. 15-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2020-2021_72-73_4.

17. Запорожець С.В. Внутрішній аудит управління ліквідністю банку. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С.739-744

18. Заславська О.І. Аналіз розривів ліквідності як метод збалансованого управління активами та пасивами. *Приазовський економічний вісник*. 2022. № 1 (30). С. 106-112.

19. Звіти про фінансову стабільність. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/stability>

20. Зянько В. В., Коваль Н. О., Єпіфанова І. Ю. Банківський менеджмент : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2018. 126 с.
21. Інтегрована система управління ризиками банку : монографія / Н.П. Шульга, В.І. Міщенко, Л.Л. Анісімова та ін. ; за заг. ред. Н.П. Шульги. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018, 440 с.
22. Калівошко О. М. Аналіз системно важливих комерційних банків. *Облік і фінанси*. 2019. № 1. С. 83-91.
23. Косарева І.П., Крамська Д.О. Ліквідність банку: сутність та вплив основних факторів на діяльність банків. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 29. С. 99-103.
24. Мельник О. М. Інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 1. С. 15-19.
25. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалено Рішенням Правління Національного банку України від 15.12.2017 № 803-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#n19434>
26. Механізми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи та економіки України: монографія; за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 311с.
27. Мещеряков А.А. Вплив ризику недосконалого управління активами та пасивами банку на показники ліквідності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. Вип. 37. С. 76-79. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-37-13>
28. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#4>
29. Національний банк скасував розрахунок банками нормативу короткострокової ліквідності. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-skasuvav-rozrahunok-bankami->

normativu-korotkostrokovoyi-likvidnosti

30. Новий норматив довгострокової ліквідності для банків NSFR стає обов'язковим з 1 квітня 2021 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/noviy-normativ-dovgostrokovoyi-likvidnosti-dlya-bankiv-nsfr-staye-obovyazkovimz-1-kvitnya-2021-roku>

31. Онищенко Ю. І. Управління інвестиційною діяльністю банку: теорія та практика. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 738-745. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/123.pdf

32. Офіційний сайт АТ «Укрсиббанк». URL: <https://www.ukrsibbank.com/>

33. Павленко Л.Д., Крухмаль О.В., Заріцька А.І. Інструменти управління ліквідності банку в умовах трансформації міжнародних правових норм у національне законодавство. *Ефективна економіка*. 2021. №1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2021/77.pdf

34. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

35. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

36. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України: постанова Правління Національного банку України від 06.08.2009 № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0460500-09>

37. Рейтинг надійних банків України 2023. Форіншурер : веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>

38. Рисін В., Папірник С. Трансформація ролі банків на ринку державних боргових цінних паперів. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-6>

39. Ромашко О. М., Крихівська Н. О. Шляхи покращення взаємодії банків та фінтех-компаній в Україні на основі зарубіжного досвіду. *Бізнес Інформ*. 2022. №10. С. 168-174. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-10-168-174>

40. Руцишин Н.М., Мединська Т.В., Клименко С.М. Застосування антикризового менеджменту банками України в умовах сучасних викликів. *Бізнес Інформ*. 2022. №1. С. 314-322. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-314-322>

41. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія / За ред. В. В. Коваленко. Одеса : ОНЕУ, 2017. 304 с.

42. Соколовська Н.С. Модель інтеграції операційного ризик-менеджменту в систему прийняття рішень банку. *Бізнес Інформ*. 2022. №4. С. 130-137. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-4-130-137>

43. Халатур С.М., Водолазська О.А., Солодовникова І.Л., Титаренко А.В. Менеджмент формування кредитної політики комерційного банку в сучасних умовах. *Інноваційна економіка*. 2022. №4 (92). С.40-45. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/973>

44. Халатур С.М., Масюк Ю.В., Заїка К.А. Фінансовий інжиніринг в процесі управління активними операціями комерційного банку. *Інноваційна економіка*. 2023. № 4.

45. Харабара В.М., Грешко Р.І., Третьякова О.В., Гладчук О.М. Стан розвитку активних операцій в банківській системі України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки*. 2023. № 2. С. 76-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_2_11.

46. Христенко О. В., Федій О. В. Теоретичні основи системи управління ризиками в діяльності банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 2. С. 161-169.

47. Черкасова С. Регулювання діяльності банків на вітчизняному ринку цінних паперів. *Економіка та суспільство*. 2023. № (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-93>

48. Basic Indicator Approach. Financial Mathematics. URL: <https://financial.math.ncsu.edu/glossary-b/basic-indicator-approach/>
49. Khalatur S., Dubovych O. Financial engineering of green finance as an element of environmental innovation management. Marketing and management of innovations.2022. No.1. Pp.232-246. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2022.1-17>
50. Khalatur S., Pavlova H., Vasilieva L., Karamushka D., Danileviča A. Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector. Entrepreneurship and sustainability issues. 2022. Vol. 9(4). Pp. 56-76. DOI: [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3))
51. Khalatur S., Radzevicius G., Velychko L., Fesenko V., Kriuchko L. Global deoffshorization and its impact on the national and regional economies of eastern European countries. *Problems and perspectives in management*. 2019. Vol. 17 (3). Pp. 293-305. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(3\).2019.24](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(3).2019.24)
52. Khalatur S., Tvaronavičienė M., Dovgal O., Levkovich O., Vodolazska O. Impact of selected factors on digitalization of financial sector. *Entrepreneurship and Sustainability*. 2022. Issues 10(1). Pp. 358-377. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1\(19\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1(19))
53. Khalatur S., Vinichenko I., Volovyk D. Development of modern business processes and outsourcing activities. *Baltic journal of economic studies*. 2021. Vol. 7 (3). Pp. 195-202. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-3-195-202>
54. Khalatur S., Zhylenko K., Masiuk Y., Velychko L., Kravchenko M.. Assessment of bank lending diversification in Ukraine. *Banks and bank systems*. 2018. Vol. 13(3). Pp. 141-150. DOI: [https://doi.org/10.21511/bbs.13\(3\).2018.14](https://doi.org/10.21511/bbs.13(3).2018.14).
55. Margasova V., Muravskyi O., Vodolazska O., Nakonechna H., Fedyshyn M., Dovgan L. Commercial banks as a key element in regulating cash flows in the business environment. *International journal of recent technology and engineering (IJRTE)*. 2019. Vol. 8. № 4. URL: <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4/D8465118419.pdf>

56. Slatvinska M., Belinska Ya., Vodolazska O., Nakonechna H., Ruzhytskyi I., Koliada T. The model of the impact of changes in the national currency on key macroeconomic indicators in the face of uncertainty. *International journal of management*. 2020. Vol. 11 (5). Pp. 908-919. URL: https://iaeme.com/MasterAdmin/Journal_uploads/IJM/VOLUME_11_ISSUE_5/IJM_11_05_083.pdf

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Порівняльна характеристика видів кредитування

Порівняльна ознака	Корпоративне кредитування		Роздрібне кредитування
	великі підприємства	малий і середній бізнес	
Кредитний ризик	В основному низький	Помірно високий	Високий
Процентна ставка	Низька	Середня	Висока
Концентрація ризику	Висока	Низька	Низька
Рівень витрат	Помірно низькі витрати на залучення	Середні витрати на залучення та обслуговування	Високі витрати на залучення та обслуговування
Створення резервів	Індивідуальне	Індивідуальне та портфельне	Індивідуальне та портфельне
Ключові чинники кредитоспроможності	Галузева приналежність, забезпечення, становище на ринку, якість менеджменту, фінансові показники, грошовий потік, потік від проекту при проектному фінансуванні	Грошовий потік, прибутковість фінансові показники	Кредитна історія, соціально-демографічний профіль, середня тривалість працювання на останньому місці роботи
Крос-продажі	Документарні операції, комісійне обслуговування, кеш-менеджмент, зарплатний проект	Комісійне обслуговування (в основному рахунки та інкасація)	Депозити, зарплатні проекти, депозитарні послуги, банківські комірки, платіжні картки
Графік погашення	Гнучкий, можливе погашення основного боргу наприкінці терміну, формується індивідуально для клієнта залежно від профілю грошових потоків та цілей фінансування	Менш гнучкий, ніж корпоративний	В основному ануїтетний (рівні суми щомісяця, що включають як відсотки, так і основний борг)
Забезпеченість	Забезпечення порівняно високої якості, використання гарантій та поруки як забезпечення	Забезпечення порівняно низької якості	Незабезпеченні (за виключенням іпотеки та авто кредитів)